

Fars rejimi Azərbaycanla sərhədə qoşun yığır

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

Hürriyyət

№36 (3234) 18 Oktyabr / 2022-ci il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

ADP
Azərbaycan
xalqını
təbrik etdi!

Məmurlar indi də dövlət qoruqlarını zəbt edir

Şirvan Dövlət Qoruğunun 518 hektar ərazisi uzunmüddətli icarə adı altında mənimsənilib

GÜNÜN NƏBZİ

Müsaibə

Zəngəzur dəhlizindən gözləntilər nələrdir?

Rauf Ağamirzəyev: "Cənubi Qafqaza hər tərəfdən maraq artacaq..."

3

Təhlil

Turan Birliyinin qurulması "beşinci kolon"un yuxusunu arşa çəkir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin son görüşlər və səfərlər proqramında daha çox ağırlıq Türk dövlətlərinə verilib

5

Siyasət

Paşinyanın ikili oyunu...

Proseslər Azərbaycanın hərbi əməliyyatlara başlamasına zəmin yaradır

8-9

Fakt

"Element" klinikasının həkiminə qarşı şok ittiham

Şikayətçi Günel Cavadova ona ödədiyi 1200 AZN əməliyyat xərcini geri tələb edir

2

Ölkə

Ölümə aparan yol...

"Ağ ölüm"ə qarşı mübarizə hər birimizin işidir

7

Hüquq

"Ədliyyə Nazirliyi "işğalçı orqan"a çevrilib"

Namizəd Səfərov: "Məhkəmə-Hüquq Şurasının fəaliyyətdə olduğu 4 il ərzində qanunlara əməl etməyə çalışan hakimləri cəzalandırmaqla məşğul olub"

6

Layihə

"Cavanlar teatra gələndə həmin gün mənim üçün bayram olur"

Ədalət Hacıyev: "Teatrın gənclərdə həm elmi, həm tərbiyəvi rolu çox böyükdür"

13

Yeni Suraxanıda məzara meyit yerinə "kukla" basdırılır

Torpaq dəlilləri əraziləri zəbt etmək üçün bütün qanunsuz yollara əl atırlar

Suraxanı rayon sakini Cahangirov Valeh Məhəmməd oğlu "Hürriyyət" in redaksiyasına gələrək, Coşqun Əlizadə və Elçin Məmmədov adlı şəxslər tərəfindən dələduzluğa məruz qaldığını bildirib. Onun sözlərinə görə, torpaq almaq niyyəti ilə 8 min AZN nəgd pulunu və 6 min AZN dəyərinə məşinini Coşqun Əlizadə və Elçin Məmmədova versə də, sonradan aldadıldığı məlum olub: "Suraxanı rayonu, Yeni Suraxanı qəsəbəsində yaşayıram. Taksidə fəaliyyət ilə məşğul olduğum üçün kim nə işlə məşğuldursa, bilirəm..."

10

Fakt

Naxçıvan sakini anasının ölümündə xəstəxana rəhbərliyini günahkar bilir

Teymur Quliyev deyir ki, anası Əminə Quliyeva lazımi tibbi xidmət göstərilmədiyi üçün dünyasını dəyişib

Naxçıvan Muxtar Respublikasının (MR) sakini Quliyev Teymur Yaqub oğlu tərəfindən "Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi Naxçıvan şəhər Dövlət Xəstəxanasının rəhbərliyini anasının ölümündə ittiham edir. Onun sözlərinə görə, 2019-cu ildə səhhətində yaranmış problemlə əlaqədar, yəni bud sümüyünün sınıması səbəbindən anası Quliyeva Əminə Ələkbər qızını Naxçıvan Şəhər Dövlət Xəstəxasına yerləşdirib...

2

Şikayət

"Zaman səyyahı"ndan həyəcəan təbili...

"Bəşəriyyətin sonu fəlakətli olacaq"

2906-cı ildən gəldiyi-ni söyləyən şəxsin sözləri sosial mediada gündəm olub. Hurriyyet.az xəbər verir ki, "zaman səyyahı" 2024-cü ildə donuzdan insana keçəcək "donuz tau-nu" epidemiyasının qısa zamanda bütün dünyaya yayılacağını və koronavirus pandemiyası kimi bir mühitin yaranacağını iddia edib.

O, insanları xəstəlikdən xəbərdar etmək üçün gəldiyini də söyləyib. "İnsanlar təcili olaraq bir olmalıdırlar. Əks halda bəşəriyyətin sonu fəlakətli olacaq. 2243-2906-cı illər arasında bütün dünyada böyük xaos hökm sürəcək", - kimliyi açıqlamayan şəxs qeyd edib.

Bu il 5 milyarddan çox telefon zibilliyə atılacaq

Bu il ümumilikdə 5,3 milyard mobil telefon zibilliyə atılacaq. Belə ki, 2030-cu ilə qədər isə poliqona hər il təxminən 74 milyon ton elektronika və elektrik texnikası göndəriləcək.

Belə bir hesablamayı tullantı elektronika və elektrik cihazları (WEEE) üzrə beynəlxalq forumun iştirakçıları aparıb.

Qeyd olunur ki, global satış statistikasına əsasən hazırlanmış WEEE proqnozu "elektron tullantıların" ətraf mühitə yaratdığı nəhəng problemi aydın şəkildə nümayiş etdirir.

Tədqiqatçılar müəyyən ediblər ki, insanlar telefonlarını təkrar emal etməkdən çəkinirlər, bu o deməkdir ki, qiymətli metallar - batareyalardakı kobalt və ya elektrik naqillərindəki mis - yeni telefonlar üçün yenidən hasil edilməli olacaq.

WEEE-nin baş direktoru Paskal Lerua deyib: "Əksər insanlar bu kiçik əşyaların hər birinin özünəməxsus dəyərə malik olduğunu başa düşmürlər".

Bu gün dünyada cəmi 16 milyarda yaxın mobil telefon var. Üstəlik, məsələn, Avropada demək olar ki, hər üçüncü cihazdan uzun müddət istifadə olunmur.

Azərbaycanda iş adamı havaya atəş açdı, axtarışa verildi

Gədəbəy rayonunda iş adamı havaya atəş açdı. Bu barədə gö-rüntülər sosial şəbəkələrdə yayılıb. Həmin şəxs odlu silahla havaya atəş açıb və bunun görüntüləri paylaşılıb.

Məsələ barədə Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidmətinin Gəncə regional qrupunun baş inspektoru, polis kapitani Eşqin Qasimov açıqlamasında bildirib ki, sosial şəbəkələrdə sözügedən videogörüntülər paylaşıldıqdan sonra dərhal Gədəbəy Rayon Polis Şöbəsinə müvafiq araşdırmalar həyata keçirilib.

"Keçirilən müəyyən tədbirlər nəticəsində videodakı şəxsin Gədəbəy rayon Arixdam kənd sakini Tural Məmmədov olması müəyyən edilib. O, hazırda ölkə xaricindədir. Hazırda həmin şəxsin istintaqa cəlb edilməsi işi qətiyyətlə davam etdirilir". Oxu.Az-ın əldə etdiyi məlumata görə, həmin şəxs iş adamıdır. Hazırda onun Dubayda olduğu bildirilir.

Ölüb-dirilən adamın söylədikləri hər kəsi təəccübləndirdi

rın təcrübələrinə böyük əhəmiyyət verilir.

Avstraliyadakı evində yatarkən infarkt keçirən və ürəyi təxminən 90 dəqiqə dayanan Alistair Blake daha əvvəl bu hadisəni yaşayanların söylədiklərinin tam əksini söyləyib. Blake beyninin 90 dəqiqə düşmədiyini bildirib. Ürəyinə dayandığı müddətdə heç bir qəribə hadisə və ya ağ ışığa rast gəlmədiyini bildiren Alistair Blake içində olduğu vəziyyətin tam bir yoxluq və uyuşma olduğunu dilə gətirib.

Ürəyi 90 dəqiqə dayanan adam ölüm haqqında heç kimin demədiklərini deyib. Bəşəriyyətin cavab tapa bilmədiyini nadir suallardan biri də "Ölümdən sonra nə baş verir?" sualıdır. Elmi ictimaiyyət bu mövzuda araşdırmalarını davam etdirərkən, ürək dayanması və ya başqa səbəblərdən həyatı funksiyaları dayandıraraq yenidən geri qayıdan insanla-

Əyləncə səhifəsi

Castinin keçmiş sevgilisi və indiki xanımı bir arada...

Müğənni Castin Biberin keçmiş sevgilisi Selena Qomez və Heyli Biber "Academy Museum" qalada bir araya gəlib. Milli.az xəbər verir ki, aralarında problem olduğu düşünülen iki xanım birlikdə poza verib.

Onların birgə fotoları dünya gündəminin hazırkı əsas mövzusu olub. Qeyd edək ki, Selena və Castin uzun illər davam edən münasibətdən sonra 2018-ci ildə ayrılıb. Biber Heyli ilə elə həmin ilin sentyabrında nişanlandıqdan sonra, cəmi iki aya gizli şəkildə evləniblər.

Kardaşyanın anası ifşa oldu

Son zamanlar açıqlamaları ilə tez-tez gündəmə gələn reper Kanye Uest yenə diqqətləri üzərinə çəkib. "Olay" xəbər verir ki, reper qatıldığı proqramlardan birində keçmiş xanımı Kim Kardaşyanın anası Kris Cenner haqqında danışdı.

O, Kris və dünyaca məşhur rəpçi Dreykin uzun müddətdir cinsi əlaqədə olduğunu ifşa edib.

Xatırladaq ki, onlar arasında daha əvvəl də münasibət olduğu iddia edilmişdi. Lakin Dreyk sadəcə ailə dostu olduqlarını qeyd edərək, xəbəri təkzib etmişdi.

Təsisçi:
Sərdar Cəlalovlu

Baş redaktor:
Vüqar Məmmədov
Tel: 070 333 22 85
012 496 98 93
E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:
Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:
Hurriyyet.az
E-mail: hurriyyet@mail.ru
Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:
AZ 1008, Bakı, akademik
Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31
Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır.
Redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb səhifələni və "Futbol+ servis" mətbəəsində çap edilib.

Bu işarə altında dərc olunan yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

Fars rejimi Azərbaycanla sərhəddə qoşun yığır

SEPAH döyüşçüləri Araz çayını keçmək üçün təlimlərə başlayır...

Xəbər verildi ki, İranın molla rejimi Azərbaycanla sərhəd ərazilərdə genişmiqyaslı hərbi təlimlər keçirməyə hazırlaşır. Bu təlimlər adətən güllümənzərələrlə yadda qalsa da, fars rejiminin təmsilçiləri tərəfindən "güc nümayişi" kimi təqdim edilir.

Yeni təlimlər barədə danışan İran İnqilab Keşikçilərinin (SEPAH) rəsmisi də bildirib ki, bu gündən etibarən Araz çayı boyunca "qüdrətli İran" şüarı ilə təlimlər keçiriləcək: "Təlimlər SEPAH-ın Quru Qoşunlarının "Aşura" Qərargahı tərəfindən Ərdəbil və Şərqi Azərbaycan vilayətlərində keçiriləcək. İran hərbiçiləri təlim zamanı helikopterlə maneə və parəşüt əməliyyatları, gecə hücum əməliyyatları, helikopterlə döyüş əməliyyatları, döyüş və kamikadze dronları əməliyyatları, o cümlədən Araz çayı üzərində körpü salınması, əlaqə yollarının ələ keçirilməsi və nəzarət, yüksəkliklərin ələ keçirilməsi və hücum zamanı məhv edilməsi üzrə əməliyyatları icra edəcəklər".

SEPAH-ın Quru Qoşunlarının koordinasiya mərkəzinin müdir müavini Əli Əkbər Purcəmsədiyan da fars rejiminin digər təmsilçiləri kimi, guya sionizm təhlükəsinə qarşı hazırlıq gördüklərini iddia edib. O, ötən gün SEPAH-ın "Aşura" qanadının komandirləri ilə görüşdə iddia edib ki, "sionist rejimin" bölgədə olması İran üçün ciddi təhlükə olaraq qalır.

Ancaq o, Türk düşməni olan fars rejiminin əsl məqsədinin Zəngəzur dəhlizinin açılmasını əngəlləmək olduğunu da gizlətməyib: "Builki hərbi təlimlərimiz ötən illərdən fərqlənir. Azərbaycan və Ermənistan İran üçün təhlükə deyil, amma orada baş verən bəzi hadisələri təhdid olaraq qəbul edirik. Bölgənin sərhədləri dəyişilməməlidir. İranın iqtisadiyyatı həmin dəhliz vasitəsilə ayaqdadır və biz təhdidlərə laqeyd yanaşma bilmərik".

Beləliklə, saxta molla rejimi növbəti dəfə Azərbaycanın deyil, Ermənistanın dostu olduğunu, Zəngəzur dəhlizinə qarşı olduqlarını ortaya qoyub. Təlimləri də bu məqsədlə keçirdiklərini etiraf edib.

Ancaq belə təlimlərin türk dünyasının birləşdirən layihəyə əngəl olacağını, Azərbaycan dövlətinin iradəsinə təsir göstərəcəyini düşünmək üçün gərəkdir tam gerizəkəli olan...

Qeyd edək ki, sosial şəbəkələrdə yayılan videolarda İranın Araz çayı istiqamətində hərbi texnikalar daşdığı əks olunub.

Hazırladı: KƏNAN

Ermənistan sərhədə qoşun yığdığını təsdiqlədi...

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi oktyabrın 16-sı günün ikinci yarısında Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Ordusunun Daşkəsən istiqamətində yerləşən bölmələri ilə üzbəüz mövqelərinə hərbi nəqliyyat vasitələri ilə əlavə şəxsi heyət və 4 ədəd artilleriya qurğusunu cəmləşdirməsi barədə məlumat yayıb.

Hurriyyet.az xəbər verir ki, Ermənistan Müdafiə Nazirliyi bəyanat yayaraq məlumatı təsdiqləyib.

"Basarkeçər istiqamətində artilleriyanın olması bilavasitə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin əlavə qüvvə və texnikasının köçürülməsi və yerləşdirilməsi ilə bağlıdır ki, bu da müəyyən gərginlik yaradır.

Ermənistan tərəfinin Azərbaycanın əlavə artilleriya və zenit silahlarının bu zonada yerləşdirilməsindən sonra atdığı hərəkətlər müstəsna olaraq müdafiə xarakteri daşıyır və vəziyyəti gərginləşdirməyə yönəlməyib.

Azərbaycan tərəfi göstərilən vəsaiti bu istiqamətdən çıxarsa, Ermənistan tərəfi də əlavə vəsaitlərini çıxaracaq.

Ermənistan tərəfi bu məsələ ilə bağlı danışdıqlara hazırdır", - bəyanatda bildirilib.

Naxçıvan sakini anasının ölümündə xəstəxanə rəhbərliyini günahkar bilir

Teymur Quliyev deyir ki, anası Əminə Quliyeva lazımi tibbi xidmət göstərilmədiyi üçün dünyasını dəyişib

Naxçıvan Muxtar Respublikasının (MR) sakini Quliyev Teymur Yaqub oğlu tərəfindən "Hurriyyet" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi Naxçıvan şəhər Dövlət Xəstəxanasının rəhbərliyini anasının ölümündə ittiham edir. Onun sözlərinə görə, 2019-cu ildə səhhətində yaranmış problemlə əlaqədar, yəni bud sümüyünün sınıması səbəbindən anası Quliyeva Əminə Ələkbər qızını Naxçıvan Şəhər Dövlət Xəstəxanasına yerləşdirib. Burada ondan əməliyyat xərci üçün 3000 AZN tələb edilib. O, anasının sağlamlığı ilə bağlı gündəlik xərclərin ödəmə bilsə də, qanunsuz olduğunu iddia edərək, əməliyyat üçün tələb olan məbləği ödəməkdən imtina edib.

Beləliklə, Əminə Quliyeva təxminən 2 ay müddətində xəstəxanada müalicə alsada, rəhbərliyin tələb etdiyi 3000 AZN Teymur Quliyev tərəfindən ödənilmədiyi üçün, anası əməliyyat edilməyib. Şikayətçi deyir ki, 2 ayın tamamında Elşən adlı həkim onu çağıraraq anasının mütləq əməliyyat olunmalı olduğunu, əks halda ölə biləcəyini bildirərək, xəstəxanaya 3000 AZN ödəməyi məsləhət bilib. T.Quliyev anasında yanaşı xəstəliklər - qan xəstəliyi və ürək xəstəliyi olduğunu və 2 ay müddətində bu problemlərin həlli üçün hər hansı effektiv tibbi xidmət göstərilmədiyini həkimin diqqətinə çatdırıb. Odur ki,

bu problemlər həll olunmadan əməliyyatın riskli olacağını bildirib. Elşən həkim isə əməliyyat üçün hər bir riskin gözü alınmalı olduğunu və bu məqsədlə T.Quliyevə yazılı razılıq verməyi məsləhət bilib. Həkim açıq şəkildə deyir ki, əməliyyat zamanı xəstə ölərsə, onlar məsuliyyət daşıyır.

T.Quliyevin sözlərindən belə anlaşılır ki, həkimin bu ifadəsindən sonra, o, əsəbləşərək sərt şəkildə etirazını bildirib. Qarşı tərəf isə xəstə yaxınının otaqda qışqırmasına etiraz olaraq, onu polis vasitəsilə xəstəxanadan uzaqlaşdırmaq yolunu seçib. Az müddət sonra hadisə yerinə gələn polisler T.Quliyevin əlini-qolunu bağlayaraq, onu polis idarəsinə aparıblar.

Qeyd edək ki, bu hadisənin ardınca xəstəxana rəhbərliyinin təkidi ilə anası Əminə Quliyeva bacısı tərəfindən oradan çıxarılaraq, öz evinə aparılıb. Teymur Quliyev bildirir ki, polis idarəsində ona, guya, ayrıldığı həyat yoldaşına

aliment ödəmədiyi üçün saxlanıldığı bildirilib və məhkəmənin qərarı ilə 10 gün müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. T.Quliyev deyir ki, həbsdən çıxdıqdan sonra anasını başqa xəstəxanaya aparmağı düşünsə də, o, azad olmazdan 2 gün əvvəl, bu müddətdə heç bir tibbi yardım ala bilməyən anası Əminə Quliyeva dünyasını dəyişib. Şikayətçi deyir ki, əslində, polislerin onu keçmiş həyat yoldaşına guya aliment ödəmədiyi iddiası ilə saxlaması tamamilə qanunsuzdur. Çünki bu məsələ ilə bağlı qarşı tərəflə hər hansısa anlaşılmazlıq yoxdur və keçmiş xanımı aliment tələbi ilə əlaqədar heç bir rəsmi quruma müraciət etməyib. Bu baxımdan, T.Quliyev hesab edir ki, onu məhz xəstəxana rəhbərliyinin sifariş ilə 10 gün müddətinə azadlıqdan məhrum ediblər.

Şikayətçi hesab edir ki, anası Əminə Quliyeva Naxçıvan Şəhər Dövlət xəstəxanasında saxlanıldığı 2 ay müddətində yetərli tibbi ala bilmədiyi üçün dünyasını dəyişib. Bu baxımdan, T.Quliyev anasının ölümündə məhz xəstəxana rəhbərliyini, xüsusən də Elşən həkimi günahkar bilir.

JaləFAMILQIZI

P.S. Mövzu ilə bağlı qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməmişik. Bununla belə, yazıda adları keçən qurumların və şəxslərin fikirlərinə yer ayırmağa hazırıq.

"Element" klinikasının həkiminə qarşı şok ittiham

Yaqub Asadi Bakı sakini olan xanımın burnunu kosmetik əməliyyat edərkən qeyri-peşəkarlığa yol verib

Şikayətçi Günel Cavadova ona ödədiyi 1200 AZN əməliyyat xərcini geri tələb edir

sonra burnunda ciddi qusurlar və çəpər əyriliyi yarandığından rahat nəfəs ala bilmir.

Qeyd edək ki, şikayətçinin müraciəti ilə bağlı "Hurriyyet" qəzetinin baş redaktoru Vüqar Məmmədov "Element" klinikasının rəhbərliyi ilə əlaqə saxlayıb. Şikayəti dinləyən baş həkim ittiham olunan Yaqub Asadinin "Element" klinikasının rəsmi əməkdaşı olmadığını, sadəcə klinikanın nəzdində bir otaq kirayə götürdüyünü bildirib.

Bunun belə o, Günel Cavadovaya "Element" klinikası olaraq istənilən tibbi dəstəyi göstərməyə hazır olduqlarını bildirib.

Onuda qeyd edək ki, məsələ ilə bağlı Yaqub Asadinin özü ilə əlaqə saxlamaq cəhdlərimiz alınmadı, belə ki, o, günlərdir telefon zənglərimizə cavab vermir.

Jalə FAMILQIZI

P.S. Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməmişik.

Dövrümüzdə tranzit nəqliyyat dəhlizləri yeni dünya düzəninə formalaşması baxımından ən önəmli məsələdir desək, yanılmırıq. Nəqliyyat dəhlizləri artıq gələcək dünyanın iqtisadi-siyasi mənzərəsinin əsas orientirə çevrilib. Ölkələrin logistika strukturları bu dəhlizlərin xəritələrinə əsasən qurulur. Qədim dünyanın yaşayış məskənləri su hövzələrini və yollarını əsas tutaraq yaranırdısa, ölkələrin bundan sonrakı iqtisadi, hətta siyasi taleyini planetimizdə bir növ enerji damarları rolunu oynayan tranzit nəqliyyat dəhlizləri müəyyən edir. Elə bu məqsədlə nəqliyyat eksperti Rauf Ağamirzəyevlə bölgəmizdə formalaşan yeni dəhlizlər barədə söhbətləşdik.

- **Rauf bəy, ilk olaraq Cənubi Qafqazdan Türkiyəyə və Mərkəzi Asiyaya uzanan tranzit xəttləri şəbəkəsinin mənzərəsi haqqında fikirlərinizi almaq istəyirdik.**

- Ümumi belə deyək ki, tarixdən bizim ərazidə İpək Yolu mövcud olub. Əsas marşrut bizdən cənuba keçib, bizdən bir qol qalxıb - Təbrizdən Trabzon istiqamətində gedib. Amma bir qol da gəlib bizim cənubumuzdan Şamaxı, Şəki, digər hissəsi də Gəncə istiqamətinə, Gürcüstan və Qara dəniz limanlarına gedib.

Bu illər ərzində dəniz daşımaları çox inkişaf edib və hal-hazırda da dəniz daşımaları ümumi ticarət dövrüyəsində doxsan faiz paya malikdir. Lakin bölgəmizdə quru yollarının önəmi hər zaman olub və bu quru yollarının da inkişafı gərəkli. Bu illər ərzində önəmli layihələr elan olunub. Bəziləri üzərində çox ciddi işlər görülüb. Onlardan biri TRASEKA - Avropa-Asiya nəqliyyat dəhlizidir. Sadəcə, çox ölkələrin iştirak etdiyi layihədə bunun da özünün mürəkkəbliyi olub. Ona görə, illərlə icrası yubanıb, bəzi yerlərdə çatışmayan hissələr olub.

Bəs, son on ildə nələr baş verib? 2013-cü ildə Türkiyədə Bosfor boğazının altından "Marmaray" tunneli istifadəyə verilib. 2013-cü ildə Çin "Bir Kəmərlər Bir Yol" layihəsini elan edir və Qazaxıstan ərazisində şərq-qərb birlişdirən dəmir yolu, əlavə hissələr tikilməklə, məsafə 900 kilometr qısalmış oldu. 2017-ci ildə Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu istifadəyə verilməklə, bizim bölgəyə maraqlar artdı. Həmçinin, buna Bakı Beynəlxalq Dəniz limanının cənubunda - Ələtə yenidən tikilməsini və qurulmasını əlavə etmək olar ki, bu da manevr imkanlarını artırır. Çünki şəhərdə artıq yüklənmə olurdu, genişlənmə imkanı məhdu idi. İndi hal-hazırda bunu genişləndirmək imkanı yaratdı ki, bu da Orta Dəhlizin - Trans Xəzər Nəqliyyat Marşrutunun yaranmasına və inkişafına səbəb oldu. Bununla yanaşı, həmçinin Mərkəzi Asiyadan bizim istiqamətimizdə ikinci bir marş-

Zəngəzur dəhlizindən gözləntilər nələrdir?

Rauf Ağamirzəyev: "Cənubi Qafqaza hər tərəfdən maraqlar artacaq..."

"Ukraynaya qarşı müharibə və Rusiyaya qarşı tətbiq edilən sanksiyalar fonunda bizim bölgənin və bölgədən keçən nəqliyyat dəhlizlərinin, yollarının əhəmiyyəti artır ki, bu da ümumi bölgənin geosiyasətinə ciddi təsir edir"

rut - mərkəzi qərargahı Özbəkistanın paytaxtı Daşkənd şəhərində yerləşən beynəlxalq multimodal Sakit okean - Mərkəzi Asiya ölkələri marşrutu işə düşdü. Bu marşrutda multimodalıq hələ ki, iki elementdir: biri Qırğızıstanı keçməklə dəmir yolu ilə Çindən Özbəkistana qədər avtomobillə, ondan sonra isə dəmir yolu ilə Türkmənistanın Türkmənbaşı limanına, oradan da bərələr vasitəsilə Bakı limanına - Azərbaycana, oradan da ənənəvi yolla ya Qara dəniz limanlarına, ya da Bakı-Tiflis-Qars üzərindən Türkiyəni keçməklə Avropaya çatdırılır. Gələn ilin iyun ayına kimi bütün mühəndis-axtarış işləri bitməlidir və yaxın beş-altı il ərzində həmin Çin-Qırğızıstan-Özbəkistan dəmir yolu tikilməlidir. Və bu da bizim istiqamətdə yükdaşımanın artmasına səbəb olacaq.

- **Bu tranzit şəbəkəsində dəmir yolları, tunellər, avtomobil yolları hansı nisbətdədir və rentabellik baxımından hansı nə qədər əhəmiyyətlidir?**

- Süni qurğular barəsində belə bir şey demək olar. Ümumiyyətlə hər hansı bir marşrutdan, beynəlxalq dəhlizdən danışanda bu yolun olmasından söhbət gedir və bu yol qısa olmalıdır. Bu yol, fəsilərə baxmayaraq, fasiləsiz şəkildə işlək halda olmalıdır. Bu yerdə də bəxtimiz gətirib ki, demək olar, bizim bütün dəhlizlərə ya Xəzər sahili boyunca, ya da Kür-Araz ovalığı ilə gedir.

Bu da düzənlik ərazidə gedir. Yeni yaxın qonşularımızla müqayisədə, daha uduşlu durumdayıq və xərclərimiz minimumdur. Qonşu ölkələrdə yolların keçdiyi əraziləri çoxu dağlıqdır. Xüsusilə Gürcüstan, Türkiyə, Şərqi Anadolu hissəsi, İran və Ermənistanı əlavə etmək olar. Amma Ermənistanda əgər genişləndirmə ilə bağlı hər hansı bir işlər görülsə, əlavə investisiya olmalıdır.

Qonşularımızı deyiriksə, burada da yenə bölmək olar - Gürcüstanda vəziyyət daha da yaxşıdır. Çünki uzun illərdir infrastruktur var, sadəcə sürəti artırmaq üçün bəzi əlavə genişləndirmə tədbirləri görülməlidir. Əlavə investisiyalar olmalıdır. Bunlar da illər ərzində Şərq-Qərb dəhlizi üzrə görülür. Digər məqam odur ki, bir yoldan asılı olmamaq üçün Gürcüstan-Azərbaycan arasında, Gürcüstanın daxilində də alternativlər haqqında düşünməyə dəyər. Və artıq bu barədə real işlər görməyə dəyər. Buna misal olaraq bizim Balakən istiqamətində, Balakənə üzbuş Gürcüstanın Kaxetiya bölgəsində dəmir yolu var. Bunu birləşdirməyə gerek var ki, hər hansı risklər olduğu halda yükləri digər istiqamətə yönləndirmək imkanı olsun. Eynilə də Gürcüstanın cənubundan fərqli istiqamətdə dəmir yolu gəlir. Onlar birləşdirilsə, bu da Gürcüstan ərazisində 150 ildir fəaliyyət göstərən Şərq-Qərb dəhlizinə alternativ ola-

caq.

O ki qaldı Türkiyə tərəfinə, qardaş ölkənin yaxın 30 illik perspektivi var. Belə ki, yaxın 30 ildə Türkiyə gələn ildən başlayaraq tək dəmir yollarına ümumi investisiyanın 63 faiz həcmində sərmayə qoyacaq. Yaxın 30 ilə yüz doxsan milyardlıq investisiyadan söhbət gedir.

- **Formalaşan yeni tranzit dəhlizləri şəbəkəsi bölgənin geosiyasəti və geosiyasəti necə dəyişəcək?**

- Son hadisələr, yeni Ukraynaya qarşı müharibə və Rusiyaya qarşı tətbiq edilən sanksiyalar fonunda bizim bölgənin və bölgədən keçən nəqliyyat dəhlizlərinin, yollarının əhəmiyyəti artır ki, bu da ümumi bölgənin geosiyasətinə ciddi təsir edir. Bu, həm şərq-qərb baxımından, həm şimal-cənub baxımından Cənubi Qafqazda çox önəmli bir bağlantıya çevrilir. Ona görə də bu bölgəyə hər tərəfdən maraqlar artacaq.

- **Çindən Mərkəzi Asiyadan keçərək Türkiyəyə uzanan tranzit yolunu Fars körfəzinə çatdırmaq planı varmı? Varsa, bu plan nələr vəd edir?**

- 2013-cü ildə Çində elan olunmuş "Bir Kəmərlər Bir Yol" layihəsi üç marşrut üzrə hərəkət edir: birinci şimal marşrutu - tam Rusiya ərazisindən keçən TransSibir və Baykal-Amur magistralını əlaqələndirən hissə. Şimala gedən digər is-

tiqamət Çin-Qazaxıstan-Rusiya və Belarus marşrutudur. İkinci marşrut Orta Dəhlizdir. Bu, Çin-Qazaxıstan-Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə üzərindən gedir. Orta Dəhlizlə paralel Azərbaycana doğru Çin-Qırğızıstan-Özbəkistan-Türkmənistan-İran və Çin-Qazaxıstan-Türkmənistan-İran marşrutları gəlir. Bunlarla da Fars körfəzinə çıxış hədəflənir. Üçüncü marşrut İrandan Türkiyəyə keçən cənub marşrutudur. Yeni Çin özünün çoxşaxəli nəqliyyat dəhlizlərini formalaşdırmağı hədəf qoyub. Burada digər məsələ odur ki, Rusiya ilə İran sanksiya altındadır. Bu da məsələni bir az qəlizləşdirir. Beynəlxalq yükdaşıma şirkətlərini sığorta edən şirkətlər sanksiya altında olan ölkələrlə işləmir. Yeni biz yenə də ona gəlib çıxırıq ki, Orta Dəhlizin və bu dəhliz boyu yerləşən ölkələrin, yəni həmin ölkələrdən keçən yolların önəmi bu mənada artmaqdadır. Amma bu böyük bir komanda işidir. Daha böyük həcmədən söhbət gədirsə, bu məsələ ciddi investisiyalar tələb edir.

- **Zəngəzur dəhlizindən gözləntilər nələrdir və bu Gürcüstanın tranzit ölkəsi kimi önəminə təsir edəcəkmi?**

(Ardı var)

Söhbətləşdi:
Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Uzun illərdir ölkənin münbit torpaq sahələrini zəbt edən, hətta dənizkənarı əraziləri hasarlayaraq özlərinə imarətlər ucaldan məmurlar haqqında mətbuatda çox yazılıb. Hətta ölkə başçısı tərəfindən də bu cür qanunsuz əməllərə yol verən məmurlar dəfələrlə tənqid olunaraq, onlara xəbərdarlıq edilib. Lakin təəssüflə qeyd etməliyik ki, həmin məmurlar nəinki bu xəbərdarlıqlardan “dərs alır”, əksinə, hər ötən gün öz cinayət əməllərini daha da genişləndirməkdədirlər.

Ön dəhşətli isə odur ki, indiyədək şəhər və rayonlarda parkları məhv edib, ağacları kəsib, özlərinə villalar, ticarət obyektləri tikdirən vəzifəli şəxslər artıq qoruqları zəbt etməyə, orada özlərinə əkin-səpin sahəsi yaratmağa, hətta nadir ağacları kəsərək, satmağa girişiblər. Bu deyilənlərə misal olaraq günlərdir Şirvan Dövlət Qoruğunun 518 hektar ərazisinin zəbt olunması ilə bağlı sosial şəbəkələrdə gedən müzakirələri, eləcə də dünən “Hirkan” Milli Parkında ağacları kəsən dəstə üzvlərinin saxlanıldığı haqda verilən rəsmi informasiyanı göstərmək olar.

Hənsi ki, rəsmi məlumata əsasən, Daxili İşlər Nazirliyi (DİN) Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) Meşələrin İnkişafı Xidmətinin mütəxəssislərinin iştirakı ilə, ölkə ərazisində meşə massivlərində ağacların qanunsuz olaraq kəsilməsi və emal edilməsi ilə məşğul olan daha bir mütəşəkkil dəstənin üzvlərinin saxlanılması istiqamətində əməliyyat keçirilib. DİN-in Mətbuat Xidmətindən verilən məlumata əsasən, Baş İdarəyə ölkənin Cənub rayonlarında yerləşən meşə massivlərində, eləcə də “Hirkan” Milli Parkı ərazisində ağacların kütləvi olaraq qırılması barədə əməliyyat məlumatları daxil olub. Həmin məlumatlar Baş İdarədə nəzarətə götürülüb və araşdırılıb. Nəticədə qeyd edilən ərazilərdə fıstıq, ağcaqayın, qızılağac və s. ağaclarının kəsildiyi müəyyən edilib. ETSN-in mütəxəssislərinin rəyi əsasında müəyyən olunub ki, dəstə üzvləri tərəfindən kəsilən ağaclar yaş halda olub və nəticədə meşə massivlərinə külli miqdarda ziyan vurulub. Faktlarla bağlı Baş İdarədə Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanılıb, zəruri istintaq hərəkətləri aparılır.

Bundan öncə isə, mətbuatda Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin rəisi Ceyhun Həsənovun Şirvan Dövlət Qoruğundan 518 hektar torpaq sahəsini zəbt etdiyi haqda informasiya yayıldı. “Salyan rayonunun dövlət torpaqlarından heç qanqal da bitməyən 512 hektar torpaq sahəsi Şirvan Dövlət Qoruğuna verilib, əvəzində qoruğun münbit, kultivasiya prosesindən keçmiş, əkinə yararlı 518 hektar ərazi dövlət torpağı kimi qeydiyyatla alınaraq İcra Hakimiyyətinin səncamına verilib. Salyanın icra başçısı Sevindik Hətəmov da ərazini hektarı 2 manatdan 99 illiyə Ceyhun Həsənovun “Salyanpomidor MMC”-sinə icarəyə verib”, - deyən mənbənin sözlərinə görə, general

Məmurlar indi də dövlət qoruqlarını zəbt edir...

Şirvan Dövlət Qoruğunun 518 hektar ərazisi uzunmüddətli icarə adı altında mənimsənilib; Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi isə qeyd olunan fakt qarşısında susqunluq nümayiş etdirir...

leytenant həmin ərazilərdə pomidor əkərək, öz biznesini genişləndirməyi düşünür.

Qeyd edək ki, bu informasiya ilə bağlı ötən həftənin cümə günü “Hürriyyət” olaraq Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə sorğu göndərdik. Məqsədimiz Şirvan Dövlət Qoruğuna məxsus 518 hektar torpaq sahəsinin hansı əsaslarla icarəyə verildiyini aydınlaşdırmaq idi. Lakin, çox təəssüflə qeyd edirik ki, 3 gün ərzində sorğumuza heç bir cavab ala bilmədik. Odur ki, dünən telefon vasitəsilə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin mətbuat xidməti ilə əlaqə saxlayıb, suallarımıza cavab almağa çalışdıq. Mətbuat xidmətinin xanım əməkdaşı göndərdiyimiz məktubla tanış olduğunu və gün ərzində “Hürriyyət”ə yazılı cavab verəcəyini bildirdi.

İş gününün sonuna yaxın təkrar nazirliyin mətbuat xidməti ilə əlaqə yaradıb, sorğumuza cavab verilmədiyini qarşı tərəfin diqqətinə çatdırdıq. Bu dəfə də nazirliyin əməkdaşı “sizə müvafiq qurum tərəfindən cavab verilecək” deyə bildirsə də, hə-

lə də Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən Şirvan Dövlət Qoruğunun hansı əsaslarla zəbt olunması ilə bağlı suallarımıza cavab gözləməkdəyik.

Əlbəttə, nazirliyin suallarımıza cavab verməməsi bəri başdan belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, hörmətli nazir Muxtar Babayevin bizə, yəni mətbuata deyəcəyi söz yoxdur. Bu isə o deməkdir ki, Şirvan Dövlət Qoruğuna məxsus 518 hektar ərazi məhz nazirin xeyir-duası ilə zəbt olunub. Əks halda, “Hirkan” Milli Parkı ərazisində ağacların qırılması ilə bağlı DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsi ilə orta “əməliyyat keçirən” Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Şirvan Dövlət Qoruğunun ərazisinin pomidor yetişdirmək üçün general-leytenantı icarəyə verilməsi, daha dəqiq desək, satılması ilə bağlı sualımızı niyə cavabsız qoymalıdır ki?!

Məsələ ilə bağlı “Hürriyyət”ə açıqlama verən keçmiş polis rəisi, tanınmış hüquqşünas Mahmud Hacıyev də güman edir ki, Şirvan

Dövlət Qoruğunun zəbt olunması Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin razılığı ilə həyata keçirilib: “Çünki qoruqlar Ekologiya Nazirliyinin tabeliyindədir. Demək, bu məsələ Ekologiya Nazirliyinin razılığı ilə olub. Yəqin ki, onlar bunu protokollaşdırıblar, sənədləşdiriblər. Mətləq qaydada belədir”.

Hüquqşünas deyir ki, Ekologiya Nazirliyinin razılığı olmasa, hansısa qoruğun ərazisi icarəyə verilə, satıla bilməz: “Bu qoruq Ekologiya Nazirliyinin balansındadır. Söhbət dövlət əhəmiyyətli qoruqdan gedirsə, şübhəsiz, nazirliyin xəbəri olmadan bu addım atıla bilməzdi”.

M.Hacıyev deyir ki, ümumiyyətlə, dövlət qoruqlarının ləğv olunması qanunsuzdur: “Mən hələ dünya praktikasında eşitməmişəm ki, qoruqlar ləğv olunsun. Əksinə, çox yerdə qoruqların sayını artırır. Başqa ölkələrdə təbiətsevərlik gün-gündən güclənir. Bu saat dünya ayağa qalxıb ki, ekologiya korlanıb, global istiləşmə prosesi gedir. Bu yaxınlarda Mərkəzi Avropa ölkələrində də, Fransada da ekologiyaya aid mitinqlər oldu. Aksiyaçılar dövlət rəhbərliyini ittiham edirdilər ki, hava korlanıb, ekologiyaya fikir vermirsiniz, meşələr məhv olur. Bu saat qoruqların, meşələrin, təbiətin qorunması üçün böyük mübarizə gedir ki, yaşıllıq ləğv olunmasın, artırılсын. Bu sahədə böyük işlər gedir. Məmləkətin birinci şərtlərindən biri təbiətin qorunmasıdır. Təbiət sağlamlıqdır, insanların ömrünün uzanmasıdır”.

Mahmud Hacıyev onu da dedi ki, həmin ərazilərdə nəsil kəsilməkdə olan heyvanlar, ağaclar da qorunur: “Qoruqlar elə bu məqsədlə yaradılıb. Qoruqlar insanların həyatına müsbət mənada təsir edən bir faktordur, içində olduğu ağacları, heyvanları ilə birgə. Təbiətə zərər vurulması o deməkdir ki, təbiə-

tin ömrü azalır. Bu baxımdan, mən deyirəm ki, Ekologiya Nazirliyinin xəbəri olmadan kimse oranı icarəyə götürə bilməz. Həmin Şirvan qoruğunun icarəyə götürülməsi mətləq qaydada sənədləşdirilib”.

Hüquqşünas hesab edir ki, bu kimi qanunsuzluqlar məhz məmurların tamahı ucbatından baş verir: “İnsanların tamahı, dünyagörüşü, intellekti yol vermir ki, oturub gözləsin. Allaha şükür, Qarabağda o qədər ərazi alındı. Bu gün, sabah orada minalar təmizləndəndən sonra həyat axarına düşəcək, gedin nə qədər istəyirsiniz əkin. Pomidormu, xiyarmı, kələmmi, kökmü əkirsiniz, bostanmı salırsınız, o qədər ərazilərimiz var... Dözü, sonra nə istəyirsiniz əkin. Bir az dözümlü lazımdır. Yəne deyirəm, bəzi insanların dünyagörüşü, intellekti, savadı yol vermir ki, onlar bir balaca təsəlli tapıb gözləsinlər. Qarabağda o qədər yer var - Cəbrayıl, Zəngilan, Füzuli xam torpaqlardır, get nə istəyirsən orda ek.

Dövlət qoruğunun alver hədəfi-

nə tuş gəlməsi heç cür mənə çatmır. Tutaq ki, vətəndaş ora göz dikib, orda nəse etmək istəyir. Bəs qoruğun tabeliyində olduğu nazirlik? Ekologiya Nazirliyi hansı qurumun tərkibindədir? Təbii ki, Nazirlər Kabinetinə tabedir. Yaxşı, tutaq ki, Ekologiya Nazirliyi belə bir qəbahət edib - Şirvan qoruğunu icarəyə verib, axı Nazirlər Kabineti hər bir nazirliyin fəaliyyətinə nəzarət edir...”

Mahmud Hacıyevin fikrincə, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin bu qanunsuz əməlidən ölkə rəhbərliyinin xəbəri yoxdur: “Mən inanmıram ki, dövlətin rəhbərliyində təmsil olunanların bundan xəbəri olsun. Çox güman ki, xəbərləri yoxdur. Xəbərləri olsa, bu, istər Şirvan qoruğunu icarəyə götürən, istər qoruğu icarəyə verən üçün acı nəticələr verəcək. Yəni bunlar altıdan-altıdan öz işlərini görüblər. Yüksək səviyyədəki dövlət rəhbərliyinin xəbəri olanda hər iki tərəf üçün acı nəticələr olacaq. Həmişə belə olar. Belə iş tutulur, sonra aləm qarışıq bir-birinə. Aşağılar öz əməllərində altıdan-altıdan iş görüblər, rəhbərlik xəbər tutub, gizlin iş görənlər cəzalanıblar”.

Hüquqşünas onu da vurğuladı ki, əslində, dövlət qoruğunun uzunmüddətli icarəyə verilməsi elə onun zəbt olunması deməkdir: “Uzunmüddətli icarəyə vermək elə bil dəb halını alıb. Kimsə gedib haranısa 30, 40, 50 illik icarəyə götürür. 99 ildən sonra durum necə olacaq... Belə bir misal var, ya xan ölər, ya eşşək. Belə uzun müddətə götürürlər ki, 99 ildir də. Allahın köməyi ilə 99 ilə nə baş verəcək, ona qədər kim öl, kim qala...”.

Hazırladı:
Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

Dövlət başçıları səviyyəsində qarşılıqlı səfərlər, imzalanmış mühim investisiya proqramlarının icrasına dair müddəlar, həmçinin, mədəni münasibətlərin formalaşdırılması istiqamətində xeyli addımlar atılır. Təkcə Türkiyə ilə deyil, Mərkəzi Asiya Türk Dövlətləri ilə, bir sıra Xəzəryanı ölkələrlə yaxın təmaslar yeni konyukturanın formalaşmasına səbəb olub.

Uzun illərdir ki, Türk dövlətləri arasında ciddi bir sükut və ətalət var idi. Kiçik ərazi mübahisələri istiqamətində, məsələn, Xəzərdə sərhədlərin müəyyən edilməsi istiqamətində belə Türk dövlətləri həmrəy ola bilmirdilər. Hətta bəzən SSRİ dövründən qalan borclar, respublikalar arasında yaranmış xırda maliyyə mübahisələrini də həll etmək mümkün olmurdur. Artıq Rusiyanın Ukraynaya işğalçı hərbi hücumları dünyada, həmçinin də Cənubi Qafqazda, Mərkəzi Asiyada siyasi münasibətləri dəyişib. İndi bəlkə də çoxları üçün xəyal kimi görünən Türk Dövlətlərinin Birliyi ideyası bəzən məsxərə, bəzən də fərqli düşmən niyyətlilərin pis mənafehləri üçün alətə çevrilir.

Bəllidir ki, Turanın bir ideya, iqtisadi, hərbi və siyasi birlik olaraq formalaşdırılması farsları, rusları, hətta Çini və Avropanı da rahatsız edir. Bu qədər rahatsız olan ünvənlərdən qidalananlar Azərbaycanda da var. Hətta sosial şəbəkələrin Azərbaycan seqmentlərində də bu rahatsızlıq açıq şəkildə özünü göstərir. Bəzən diversiyaçıları Turan ideyasını məsxərə obyektinə çevirir və kütlə fərqiə varmadan bunun ardınca gedib, o ideoloji təxribatlara aldanır. Bəzən də məqsədli, tapşırıq almış qruplar guya bu ideyanın ziyanlı olması, hansısa dövlətin müstəqilliyinin sual altına düşməsi kimi fikirlər irəli sürülür. Çoxları fərqiə deyil ki, bu gün Ukraynanın yanında Rusiyaya qarşı döyüşən vahid bir birlik var. Və NATO üzvləri yekdil qərar verərək, açıq şəkildə eyni maraqlardan çıxış edirlər. Və yaxud da Avropa İttifaqı dövlətləri bir-birlərinə vizasız gediş-gəliş imkanlarından istifadə edirlər. Yeri gələndə isə bir-birinə iqtisadi dəstək də göstərirlər.

Bu gün eyni dildə danışan, eyni iancı daşıyan, eyni soykökə sahib olan xalqlar birlikdə qərar verib, addım ata bilmirlər? Və ya bunun nəyi pisdir? Pis deyil. Pis olan odur ki, hələ də “beşinci kolon”un məşaları işlərini görür, cəmiyyəti fikir və ideoloji olaraq hökumətin nəzarətdə saxladığı media ilə susdura bilmirlər.

İqtisadçı Natiq Cəfərli deyir ki, son zamanlar cəmiyyətdə, mediada, sosial şəbəkələrdə müzakirə olunan məsələlərdən biri də Türk Respublikaları arasında əlaqələrin sıxlaşması, bunun perspektivləridir: “Amma, təəssüf ki, bu məsələnin də müzakirəsi iki uc nöqtədə gedir, bir tərəfdə “Turan” deyib pafosla danışır artıq yeni vahid dövlət

Turan Birliyinin qurulması “beşinci kolon”un yuxusunu ərsəyə çəkir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin son görüşlər və səfərlər proqramında daha çox ağırlıq Türk dövlətlərinə verilib

İqtisadçı Natiq Cəfərli deyir ki, son zamanlar cəmiyyətdə, mediada, sosial şəbəkələrdə müzakirə olunan məsələlərdən biri də Türk Respublikaları arasında əlaqələrin sıxlaşması, bunun perspektivləridir: “Amma, təəssüf ki, bu məsələnin də müzakirəsi iki uc nöqtədə gedir, bir tərəfdə “Turan” deyib pafosla danışır artıq yeni vahid dövlət “quranlar”, digər tərəfdə isə hər ciddi məsələdə olduğu kimi, bu müzakirəni də zarafata çevirənlər - hər iki uc nöqtədə olanlar məsələnin keyfiyyətli müzakirəsinə mane olurlar”.

lət “quranlar”, digər tərəfdə isə hər ciddi məsələdə olduğu kimi, bu müzakirəni də zarafata çevirənlər - hər iki uc nöqtədə olanlar məsələnin keyfiyyətli müzakirəsinə mane olurlar”.

İndi isə gəlin əvvəlcə rəqəmlərin dili ilə məsələnin şəklini çəkməyə çalışaq (qeyd, rəqəmlər 2021-ci ilə aiddir): Türkiyə: Əhali 84 mln., ərazi 783 562 km², ÜDM 810 mlrd. dollar, Azərbaycan: Əhali 10,1 mln., ərazi 86600 km², ÜDM 54,6 mlrd. dollar, Qazaxstan: Əhali 19,1 mln., ərazi 2724900 km², ÜDM 202,9 mlrd. dollar, Türkmənistan: Əhali 6,1 mln., ərazi 488100 km², ÜDM 40,8 mlrd. dollar, Özbəkistan: Əhali 36,9 mln., ərazi 448978 km², ÜDM 69,2 mlrd. dollar, Qırğızıstan: Əhali 6,5 mln., ərazi 199 951 km², ÜDM 29,5 mlrd. dollar.

Ümumiləşdirsək, Türk Respublikaları Birliyinə daxil olan ölkələrin ümumi ərazisi 4 mln. 731 min 213 km², əhalisi 162 mln. 700 min nəfər, ÜDM-i isə 1 trilyon 207 mlrd. dollardır - çox böyük ərazi, böyük bazardır, bunun üzərinə ölkələrin təbii resurslarını, əlverişli coğrafi mövqeylərini də gəlsək, dünya geosiyasəti və iqtisadiyya-

tında mühim rol oynamaq üçün bütün perspektivləri olan birlikdir.

Natiq Cəfərli iddia edir ki, bəzi insanlar bu birliyin etnik mənsubiyyət və bir kökdən gələn dil üzərinə qurulması cəhdini rixəndə, köhnəlik qalıqları kimi qarşılayırlar. “Bütün dünyada 19-cu və 20-ci əsr ideologiyalar savaşında, ideoloji düşüncə tərzinin formalaşmasında keçəndə, Türkiyə xaric, digər bu gün mövcud olan Türk Respublikaları əvvəl rus imperiyasının, sonra da Rusiya imperiyasının davamı və cild dəyişən varisi olan SSRİ-nin tərkibində olduqları üçün dünyada gedən proseslərdən kənarda qaldılar. Bu gün Türk Respublikalarında oturmaşmış ideologiyalar, məsələn, “sol”, “sağ”, “liberal”, “millətçi” cərəyanlar olsaydı, ölkələr arasında solçuların, sağçıların, liberalların, millətçilərin öz birlikləri, təməl prinsiplər üzərində inşa edilən əlaqələri olardı. Bütün bunlar yoxdur, sən Türkmənistanda, və ya Özbəkistanda hardan liberal tapasan ki, onlarla iş birliyi qurasan?! Və ya, Qazaxstan solçuları ilə Azərbaycan solçularının ideoloji birliyinə necə qurmaq olar ki, onların zaten yox qədər sayları var?! Deməli, ilkin mərhələdə əlaqələrin mədəni,

dil, etnik kimlik hekayələri üzərindən qurulması təbii, bunun alternativ bir tək dini kimlik üzərindən ola bilər ki, bu da daha ziyanlı nəticələr doğura bilər, amma din komponenti əlaqələrin yalnız tərkib hissəsi kimi önəmli ola bilər.

Daha bir məsələ odur ki, dil hekayəsi üzərindən qurulub fəaliyyət göstərən formatlar var, məsələn, fransız dili üzərində inşa edilmiş “Frankofoniya” (l'Organisation internationale de la Francophonie (OIF)) təşkilatı var - onlar bundan utanırlarmı?! Təbii ki, yox, əksinə, bu komponenti “yumşaq güc” sayırlar. Bu qurum 54 ölkəni özündə birləşdirir, görün iş nə yerdədir ki, Ermənistan da bu qurumun üzvüdür, hətta 2018-ci ildə OİF-in samiti İrevanda keçirilmişdi. Təşkilatın Fransızdilli Parlament Assambleyası (APF), Fransızdilli ölkələrin Universitetlər birliyi (AUF), öz televiziya şəbəkəsi (TV5Monde), Fransızdilli şəhərlərin Merlər Birliyi (AIMF) var - və heç kəs də bu işi zarafata çevirmir, əksinə, ciddi şə-

kildə təşkilat institutlaşır”.

Bəli, bu gün Türk Respublikaları Birliyinin zəif damarlarından biri demokratik institutların olmamasıdır - Türkiyə xaric (qardaş ölkədə də bu sahədə problemlər var) heç birində seçki institutları, şəhər Mer seçkiləri, söz və ifadə azadlığı formalaşmayıb, ənənələr halına gəlməyib. Bu ciddi maneədir, amma qolları çırmalayıb iş görmək üçün maneə deyil. Əksinə, format dərinləşdikcə, iqtisadi, mədəni, siyasi, hərbi əlaqələr genişləndikcə Respublikaların demokratikləşməsi üçün də fərsətlər açılacaq - çünki biznes, yatırım, investisiyalar bəlli oyun qaydaları istəyir, ən azından, müstəqil məhkəmələrin olmasını labüd edir, müstəqil məhkəmələrin formalaşması isə hüquqi dövlətin digər artibutlarının yaranıb-möhkəmlənməsinə səbəb

olacaq.

N.Cəfərli hesab edir ki, digər zəif damar isə Rusiya faktoru, Moskvanın dominantlığıdır - amma, dostlar, bütün dünya Rusiyanın zəifləməsi dövrünə hazırlaşır, məhz elə Türk Respublikaları Birliyinin iqtisadi, sosial, siyasi və hərbi institutlaşması Rusiya faktorunun zəifləməsinə səbəb olacaq da, bunu nədən dəyərləndirməyə?! Türk Respublikaları Birliyinin institutlaşması əlaqələrin daha da sıxlaşması Şimal təhlükəsinin azaldılması üçün çox önəmli.

Beləliklə, bu məsələnin ciddi müzakirəsinə, Türk Respublikaları Birliyinin institutlaşmasına acil ehtiyac var - belə bir birlik iqtisadi və siyasi olaraq ölkə xalqlarına ancaq böyük dividendlər gətirə, bölgəni fraqmentallaşan dünya siyasətinin mərkəzlərindən birinə çevirə bilər. Ona görə də, mırı, zarafatı bir kənara qoyub ciddi düşünüb-ışləmək, gələcəyi bu gündən başlayaraq inşa etmək lazımdır...

Razi ABASBƏYLİ

“Hürriyyət”in ötən sayında “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatlar niyə fayda vermir?” sərlövhəli yazı dərc etmişdik. Həmin yazıda qeyd etmişdik ki, Prezident İlham Əliyev 2019-cu ilin aprelində “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” fərman versə də, bu sahədə ölkədə hələ də bir çox nöqsanlar mövcuddur. Halbuki, 3 il əvvəl ölkə başçısının imza atdığı məlum fərmanda “Ölkəmizin davamlı tərəqqisinin təmin edilməsi üçün bütün sahələrdə həyata keçirilən islahatlar məhkəmə-hüquq sisteminin inkişafında yeni mərhələnin başlanmasını və bu sahədə islahatların dərinləşdirilməsini zəruri edir”, - deyə vurğulanırdı.

Xatırladaq ki, bu günlərdə Avropa Şurası Ədalət Mühakiməsinin Səməraliliyi üzrə Avropa Komissiyasının 44 Avropa ölkəsi və üç müşahidəçi dövlətin məhkəmə sistemlərindəki əsas tendensiyalara dair hesabatında da Azərbaycanda hüquq sahəsində bir çox neqativlərin olduğu sadalanırdı. Biz də məhz bu hesabatı əsasən belə qənaətə gəlmişdik ki, Azərbaycanın məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi ilə bağlı görülən işlər hələ istənilən səviyyədə deyil. Yazının sonunda isə bu barədə yerli hüquq müdafiəçilərinin nə düşündüyü, 3 il əvvəl Prezident İlham Əliyevin imza atdığı məlum fərmandan sonra ölkədə nə kimi müsbət irəliləyişlər əldə edildiyi və məhkəmə-hüquq sistemində hansı çatışmazlıqların olduğu haqda suallara cavab tapmağa çalışacağımızı bildirmişdik. Beləliklə, qeyd etdiyimiz suallara tanınmış hüquqşünas Namizəd Səfərov və tanınmış vəkil Bəhruz Bayramovla söhbətimizdə aydınlıq gətirməyə çalışdıq.

Namizəd Səfərov hesab edir ki, əslində, mövcud mürtəce hüquq sisteminin dəyişdirilməsi üçün xüsusi bir sərəncama da ehtiyac var: “Lakin bu sərəncam indiyə kimi mövcud olmuş mürtəce qanunvericiliyi dəyişdirmək məqsədi daşımalıdır. Hamı bilir ki, qüvvədə olan bu normalar Avropa standartlarına uyğun gəlmir. Buna görə də etapla yox, birdən-birə bu normaların, bu sistemin yenidən qurulması zərurəti meydana çıxır. 3 il əvvəl prezident fərman verib ki, dərin hüquq islahatları keçirilsin. Çox təəssüf ki, bizdə “hüquq islahatları” adı ilə indiyə kimi mövcud olan mürtəce normalar ləğv olundu, əvəzinə mürtəce hüquq normaları qəbul edildi. Bu proses də bu günə qədər eyni qaydada davam edir. Məhkəmə-hüquq sistemi ilə məşğul olan, məsələn, Milli Məclisin Hüquq komissiyası, Ədliyyə Nazirliyi lupa ilə, mikroskop vasitəsilə qanunvericiliyimizdə harada demokratik, mürtəce, Avropa standartlarına uyğun bir norma tapırsa, dərhal onu Milli Məclisə çıxarıb ləğv edir, daha mürtəce, xalqı daha çox əzə bilən normalar qəbul edirlər. Bunun da adını qoyurlar ki, bizim ölkədə hüquq islahatları gedir”.

Hüquqşünas deyir ki, ümumiyyətlə,

“Ədliyyə Nazirliyi “İşğalçı orqan”a çevrilib”

Namizəd Səfərov:
“Məhkəmə-Hüquq Şurasının fəaliyyətdə olduğu 4 il ərzində qanunlara əməl etməyə çalışan hakimləri cəzalandırmaqla məşğul olub”

yətlə, Azərbaycanda Məhkəmə-Hüquq Şurasına ehtiyac yoxdur: “Məhkəmə-Hüquq Şurası üzvlərinə, o qurumun fəaliyyətinə ehtiyac yoxdur. Hər öz işini görməlidir, hakimlər qanunvericiliyin normalarına əməl etməlidirlər. Bu normaları pozduqları halda, Ədliyyə Nazirliyinin indiyə kimi mövcud olan müəyyən strukturlarında, Ali Məhkəmədə həmin hakim barəsində iş açıla bilər. Bunun üçün Məhkəmə-Hüquq Şurasının yaradılmasına ehtiyac yoxdur. Çünki belə bir Şura əvvəllər də mövcud olmayıb. Lakin indi əgər yaradıblarsa, bu Şuranın özünün vəzifələri varsa, qanunları kobud surətdə pozmuş hakimlər haqda intizam işləri açıla bilər. Əgər bunu istəyirlərsə, siyasi iradə varsa. Lakin Məhkəmə-Hüquq Şurasının fəaliyyətdə olduğu 4 il ərzində baş verənlər göstərir ki, əksinə, bu Şurada normal işləyən, qanunlara əməl etməyə çalışan hakimləri cəzalandırmaq sistemi yaradılıb. Hamı açıq görür ki, öz fəaliyyətlərində qanuna əməl etməyən, siyasi sifarişli hökm və qərarlar çıxaran hakimlərə “gözün üstə qaşın var” deyən yoxdur. Ək-

Bəhruz Bayramov:
“Ölkədə ədalətli, obyektiv məhkəmə sisteminin olmasını demək absurddur”

sine, onlara imkan verirlər ki, daha da azğınlasınlar. O hakimlər ki vicdanının səsinə qulaq asır, imkan daxilində ədalətli qərarlar çıxarmağa çalışır, siyahı üzrə cəzalandırılanlar məhz onlar olur”.

N.Səfərovun fikrincə, Azərbaycanda məhkəmələr tam şəkildə müstəqil olmalı və Ədliyyə Nazirliyindən asılı vəziyyətdə qalmamalıdır: “Hamı Azərbaycanda hakimlərin, məhkəmə sisteminin müstəqil olmadığını bilir. Ədliyyə Nazirliyi “uzurpator”a, yeni “işğalçı orqan”a çevrilib. Oradan, yaxud Prezident Aparatından verilən istənilən göstəriş, əmr bütün məhkəmələr tərəfindən icra olunur. Həmin sifarişlərə uyğun qərarlar, qətnamələr çıxarılır. Kağız üzərində məhkəmələr Ədliyyə Nazirliyinə tabe deyil, amma realıqda bütün məhkəmə sistemi Ədliyyə Nazirliyinə və icra hakimiyyətinə tabedir. Qanun tələb edir ki, Ədliyyə Nazirliyi məhkəmə sisteminin uzaqlaşdırılsın. Ədliyyə Nazirliyi idarəçiliyi aparmalıdır, hüquq islahatlarının aparılması, qanunvericilik normalarının qəbul edilməsi, araşdırılma ilə məşğul olmalıdır. Məhkəmələrin fəaliyyətinə nəzarət etməməlidir”.

Tanınmış hüquqşünas bu düşüncədədir ki, ölkəmizdə məhkəmə-hüquq sistemində vəziyyət

getdikcə daha da pisləşir: “Bu gün məhkəmə-hüquq sistemi elə bərbad haldadır ki, məhkəməyə işi düşən istənilən vətəndaşdan, cinayət məsuliyyətinə cəlb olunan adamlardan soruşsanız, məhkəmənin işindən narazılıq edəcəklər. Məhkəmənin işlərini düzəltmək üçün heç bir yeni, demokratik addımlar atılmır. Proses günü-gündən pisləyir doğru gedir. Mən də məhkəmələrin işindən tam narazıyam. Çünki qanuna əməl olunmur, ədalət gözlənilmir, qərarların arxasında duran yoxdur, hakimdən soruşan yoxdur ki, bu nə qərardır çıxarmısan? Açıq-aşkar qanuna, ədalətə, həqiqətə zidd, insanların hüquq və vəzifələrini kobud şəkildə pozan qərarlar çıxarırlar. Üstəlik, bu qərarlar Apellyasiya Məhkəməsi, Ali Məhkəmə tərəfindən qüvvədə saxlanılır. Statistikaya görə məlum olub ki, 10 milyon əhalisi olan Azərbaycandan Avropa Məhkəməsinə nə qədər şikayətlər gedir. Soruşmaq lazımdır ki, əgər sən ölkədə ədalətli məhkəmə qərarları çıxarırsan, hüquq sistemi düzgün işləyirsə, nə üçün Avropa Məhkəməsinə bu qədər şikayət gedir? Avropa Məhkəməsi Azərbaycandan gedən şikayətlər altında boğulmaqdadır”.

Namizəd Səfərov vurğuladı ki, hazırda Azərbaycanda hüquqi müdafiə sistemi də inhisara alınıb: “Yeni müdafiəçilər Vəkillər Kollegiyasının və Ədliyyə Nazirliyinin inhisarındadır. Ədliyyə Nazirliyinə şikayət edəndə yazır ki, biz vəkillərin işinə qarışa bilmərik. Guya ki, o “müstəqil qurum”dur. Bilirik ki, Apellyasiya Məhkəməsi və Ədliyyə Nazirliyi Vəkillər Kollegiyası üzərində tam nəzarət həyata keçirir. Yəni bu gün vəkillərin müdafiə sisteminin müstəqilliyi barədə danışmaq gülüncdür. Azərbaycanda 2500-ə qədər vəkil fəaliyyət göstərir. Bunların içərisində normal, peşə fəaliyyətinə vicdanla yanaşan 100-200 vəkil tapa bilsəniz, bu, böyük bir göstərici olar”.

Tanınmış vəkil Bəhruz Bayramov da hesab edir ki, Prezidentin məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşməsi haqda fərmanına əməl olunmur: “Prezidentin məhkəmə-hüquq islahatları

haqqında fərmanı var idi. Hesab edirəm ki, qeyri-qənaətbəxşdir, ekzotik xarakter daşıyır. Get-gedə vəziyyət lap pisləşir. Daha çox qanunsuz qərarlar çıxarırlar. Cinayət işlərindən ümumiyyətlə danışmaq olmaz. Çox nadir hallarda ədalətli hökm çıxarırlar. Mülki işlərdə də ötəri xarakter daşıyır. Yəni biz desək ki, bu gün məhkəmə sistemi real olaraq tam ədalətdir, obyektiv qərarlar, qətnamələr qəbul edilir, obyektiv məhkəmə prosesləri aparılır, bu, tam yalan və qeyri-səmimi olar. Elə son dövrlər mənə başıma gələn məsələləri də xatırlamaq olar. Yeni ədalətsiz qərarlar çoxdur. Ötəri xarakter daşıyır. Yüksək səviyyədə ədalətli, obyektiv məhkəmə sisteminin ol-

masını demək absurddur”.

B.Bayramov deyir ki, Ədliyyə Nazirliyi məhkəmələrə nəzarət etməməlidir: “Ədliyyə Nazirliyinin öz funksiyaları var, hakimlərin fəaliyyətinə, itizamların icrasına, hakimlərin təyinat məsələlərinə baxır. Ədliyyə Nazirliyi qanunla məhkəmələrə nəzarət etmir, məhkəmələr müstəqildir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına görə, hakimlər müstəqildir. Amma bu müstəqilliyi biz görə bilmirik. Hakimlərin verdiyi qərarlar, şikayətlər onu deməyə əsas verir ki, heç bir müstəqillikdən söz gedə bilməz”.

Vəkil bildirdi ki, ölkədə məhkəmə-hüquq sistemi kökündən dəyişməlidir: “Elə bir sistem qurulmalıdır ki, hakim özünü müstəqil hesab etsin, müstəqil qərar qəbul etsin. Ona yuxarı instansiyalardan, yaxud sədrin özündən təzyiq, tapşırıq olmasın. Hakim özünü müstəqil hesab etməlidir. Bunun üçün də sistem dəyişməlidir. Sistem elə formalaşdırılmalıdır ki, hakim özünü müstəqil hesab etsin. Müstəqil fikri olsun, müstəqil qərar çıxarsın”.

“Bəs sistemi necə dəyişmək lazımdır?” sualına isə Bəhruz Bayramov belə cavab verdi: “İslahatlar heç bir nəticə vermir. Yüz faiz dəyişikliklər lazımdır. Dəyişiklik görünürü xətrinə olmamalıdır. Dəyişiklik real olmalıdır, real nəticələrə gətirib çıxarmalıdır. Bu da hakimlərin müstəqilliyindən keçir. Hakim özünü müstəqil hesab etməlidir ki, bəli, mən müstəqiləm. Bunun üçün də istək olmalıdır. Korrupsiya və digər neqativ hallar aradan qalxmaldır. Yanaşma tərzini də dəyişməlidir. Görüntü xətrinə olmamalıdır. Məhkəmə sədrləri məhkəmənin və hakimlərin işlərinə müdaxilə etməməlidirlər. Ədliyyə Nazirliyi, yuxarı instansiyalar, məhkəmə sədrləri hakimlərin işinə qarışmamalıdır. Amma elə məhkəmə prosesləri var ki, gedib sədrə məruzə edirlər. Yaxud cinayət işi üzrə məhkəmə hakimlərinin müvqeyi dövlət ittihamçısından, prokurordan asılı olur”.

Bəhruz Bayramov onu da qeyd etdi ki, hakimlərin cəzalandırılma mexanizmi də ədalətli olmalıdır: “Bir-iki nəfəri cəzalandırmaqla məhkəmə sistemini düzəltmək olmur. Cəzalandırma da obyektiv, ədalətli olmalıdır. Hakim hiss etməlidir ki, onun çıxardığı qərara, hökmə, qətnaməyə görə sabah cəzalana bilər”.

Hazırladı:
Ülviyyə ŞÜKÜROVA

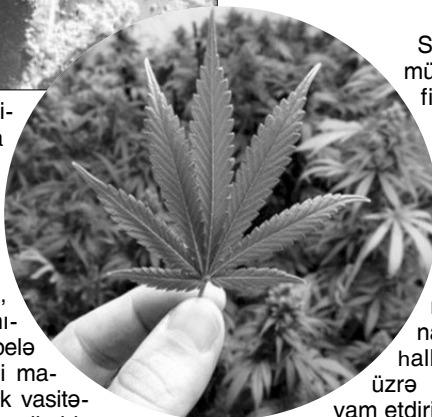
Ölümə aparan yol...

"Ağ ölüm"ə qarşı mübarizə hər birimizin işidir

narkotik istifadəçisi olmuş xanım həm-söhbətimiz isə 6 aylıq müalicədən sonra normal həyata qayıda bildiyini söylədi: "Narkotik maddə tapa bilmədikdə kəskin ağrılarım başlayırdı və buna tap gətirə bilmirdim. Bu ağrını narkomanlar bütün bədən sümüklerini bir-bir sanki sındırmış şəkildə ağrı verir kimi nümayiş etdirirlər. Çətin də olsa müalicə olunmağa qərar verdim. Müalicələrdən sonra ağrı hiss etmirdim. Bundan əlavə, psixoloqa, sonra da psixiatra müraciət etdim. Hələ də seanslara gedirəm".

Narkomaniya ilə bağlı 7344 fakt aşkarlanıb

Dünyada ən gəlirli biznes sahələrindən biri məhz narkotik ticarətidir. Xalqların məhv edilməsi hesabına müxtəlif dövlətlərin himayəçiliyi altında böyük mafioz şəbəkələr narkotik ticarətindən milyardlarla vəsait əldə edirlər.

Mütəxəssislərin hesablamalarına görə, narkotiklərin qanunsuz dövriyyə-sindən hər il on milyardlarla dollar gəlir götürülür və bundan əldə edilən kapital xalqların həyat səviyyəsinin yaxşılaş-masına, bəzi imkansız ölkələrin iqtisadi böhrandan xilasına, böyük tikinti-quruculuq işlərinə deyil, yeni müharibə və münafiqə ocaqlarının, nüvə bazaların, ayrı-ayrı terrorçu mərkəzlərin, mü-təşəkkil cinayətkar qrupların yaradılma-sına, silah alverinin daha da güclənmə-sinə və digər cinayətkar aksiyalara sərf olunur.

Bu belaya düşər olan insanlar üçün narkotik maddələr ilk dövrlərdə həzz mənbəyi olsa da, sonradan həyatlarının kabusuna çevrilir. Əksər hallarda belə insanların son sığınacağı narkoloji dis-panserlər olur. Doza həddinin aşılması deyilən bir hal var. Yeni narkotik vasitə və psixotrop maddələrin həddən artıq qəbulu nəticəsində ölüm halı qeydə alınır. Digər hallarda isə həmin şəxslər özlərinə sui-qəsd edər, cinayət törətmə-yə meyilli olduqlarından ətrafdakılar üçün təhlükə törədə bilirlər.

Narkomaniya insan həyatını məhv edir

Psixiatr-narkoloq Asif Kəngərli deyir ki, gənclərin, yeniyetmələrin narkotik vasitələrə qurşanmasının səbəbini cəmiyyətdən, məktəbdən əvvəl ailədə axtarmalıyıq: "Uşaqların həddindən çox erköyün böyüdülməsi sonradan onların narkotik vasitə qəbul etmə ehtimalını artırır. Bunu həm tibbi ədəbiyyat, həm də təcrübələr göstərir. Onlar çox şeydən xəbərsizdirlər, əksər hallarda yaxşını pisdən ayıra bilmirlər. Buna görə də maarifləndirilmənin gücləndirilməsi lazımdır. Tütünçəkmə, alkoqolizm, narkomaniya və onların fəsadlarına dair əsərlər, məlumatlar orta məktəbdə tədris olunmalıdır. Bunu etməsək, hər hansı bir kardinal dəyişikliyə nail olmaq çətindir".

Narkoloq bildirir ki, bu beladan xilas olmaq üçün müraciət edənlər arasında 20-30 yaş arasında olanlar üstünlük təşkil edirlər: "Müşahidələrimə əsasən, nar-

kotik vasitə aludəçilərinin sayında azalma görmürəm. Anonim narkoloji kabinetdə işləyirəm və müraciət edənlərin çoxu "mən bilmədim", "bunu mənə bir tanışım verdi", "mən belə deyildim", bir qismi maraqlı xəbərlərə qurşandığını, bəziləri isə "ə-səblərim yerində deyildi, narkotik vasitə qəbul etdim və bundan sonra özümü yaxşı hiss etməyə başladım" deyir. Mən narkotik vasitəni "şeytan əməli" adlandırırım. Çünki bir müddət iç üzünü insana göstərmir. Bir müddət keçəndən sonra isə əsəb artır, yuxu rejimi pozulur, iştahı demək olar ki, itir. İnsan normal cəmi-yətdə yaşaya bilmir, ağrıyır. Ən böyük nemət sağlamlıq və azadlıqdır ki, narkotik maddə istifadəçiləri bunun ikisindən də məhrum olurlar. Müşahidələrimə görə, hər 10 nəfərdən 6-da müalicə müsbət nəticə verir. Burada həkim işin müəyyən hissəsini görə bilər. İşin digər bir qismi ailənin üzərinə düşür. Prosesin əksər his-səsi, haradasa 50-60 faizi xəstənin özündən asılıdır. Xəstə öz qarşısına məqsəd qoymayıbsa, nəticə də olmayacaq".

"Bu beladan tezliklə xilas olmaq istəyirəm"

Bütün dünyada bununla bağlı heç də asan olmayan mübarizə getsə də, insanlıq üçün böyük bəla olan narkomaniya hələ də yayılmaqda davam edir. Narkotik maddə alverçiləri uşaqların çox olduğu yerlərdə olur, onlara həmin məhsulları təklif edirlər. Pul qazanmaq naminə onlar insanları, xüsusilə uşaqları ölümə aparan bu pis vərdişə alışıdırırlar. Narkotikanın təsir alətinə düşmüş iki şəxs həmsöhbət olduq. Adının çəkilməsini istəməyən 24 yaşlı narkotik istifadəçisi olan gənc deyir ki, dəhşətli ağrılar və yuxu pozuntuları onun həyatını zülmətə çevirib: "Tərgitmək istəyirəm. Düzüldür, 2 aya yaxındır ki, qəbul etmirəm. Onu da deyim ki, tərgitmək istəməyimin əsas səbəbi davranışlarımı idarə edə bilməməyimdir. Çox sevdiyim insanı belə incidirəmsə, deməli, vəziyyət çox gərgindir. Məni pis günlərə sürükləyən bu beladan tezliklə xilas olmaq istəyirəm".

Adının anonim qalmasını istəyən

Son dövrlər hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə işi gücləndirilmiş, narkotiklərin qeyri-qanuni daşınmasına qarşı birgə əməliyyatlar keçirilmiş, müxtəlif marşrutlar ilə narkotiklərin daşınması hallarının aşkarlanması üzrə məqsədyönlü iş davam etdirilmiş və cinayətkarlar

dan külli miqdarda narkotik vasitələr götürülmüşdür.

Cari ilin 8 ayı ərzində daxili işlər orqanlarının əməkdaşları tərəfindən 2 ton 856 kq narkotik vasitə qanunsuz dövriyyədən çıxarılıb. Onun bir ton 308 kq-ı heroin, 152 kq-ı tiriyək, 19 kq-ı həşiş, 1 ton 265 kq-ı marixuana, 291 kq-ı isə metamfetamindir. Ümumilikdə 8 ay ərzində 7344 fakt aşkarlanıb. 5309 nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib. Onlardan 5149 nəfər kişi, 160 nəfər isə qadındır. Daxili işlər orqanları tərəfindən narkotik vasitələrin bütün növlərinə qarşı mübarizə tədbirləri həyata keçirilir. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyə-sində şübhəli bilinən şəxslərin ifşa olunaraq istintaqa təhvil verilməsi istiqamətində əməli tədbirlər davam etdirilir".

Narkotiksiz gələcək naminə

Azərbaycanda da narkotik vasitələrlə mübarizə geniş vüsət alıb, istər maarifləndirmə sahəsində, istərsə də narkotik vasitələri təbliğ edən, satan, onları əkib-becərən şəxslərə qarşı ciddi tədbirlər görülür. Bu tələyə bir dəfə düşən insanın oradan çıxması çətin olur. Buna görə də narkotiklərdən qorunmağın ən yaxşı yolu ondan heç vaxt istifadə etməməkdir. İnsanları, xüsusilə gəncləri sağalmaz xəstəliklərə düşər edib onların ömrünü qaraldan "ağ ölüm"dən qurtulmaq məqsədilə respublikamızın müxtəlif bölgələrində maarifləndirici layihələr həyata keçirilir. Belə tədbirlərin görülməsi artıq ölkəmizdə ənənəyə çevrilib.

Narkotik vasitə gələcəyin peşəkar musiqçisinin, idmançısının, mühəndisinin, müəlliminin, hakiminin ya ömrünü yarıda kəsir, ya da karyerasını məhv edir. Bu belaya bulaşan birini ölümə doğru itələmək yerinə, onu ölümün pəncəsindən almaq cəmiyyətin əsas vəzifələrindən biri olmalıdır. Ən düzgün əməl həmin şəxsin yaralarını sarıyıb, onu yenidən cəmiyyətə qaytarmaqdır.

Hazırladı: RƏŞAD

ADP Azərbaycan xalqını təbrik etdi!

Partiya bəyan edib ki, 18 oktyabr 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ikinci dəfə müstəqilliyini elan etməsi xalqımızın ən mühüm tarixi nailiyyətidir

Düən Azərbaycan Demokrat Partiyası (ADP) İdarə Heyətinin növbəti iclası keçirilib. Partiyanın mətbuat xidmətindən verilən məlumata əsasən, iclasda ötən həftə ərzində ölkədə və dünyada baş verən ictimai-siyasi hadisələr, habelə partiya quruculuğu ilə əlaqədar bir sıra məsələlər müzakirə olunub və müvafiq qərarlar qəbul edilib. İlk növbədə ADP İdarə Heyəti 18 oktyabr Müstəqillik günü münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib. Qeyd edilib ki, 18 oktyabr 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ikinci dəfə müstəqilliyini elan etməsi xalqımızın ən mühüm tarixi nailiyyətidir. Xalqımız bütün gücü ilə dövlət müstəqilliyini bundan sonra da qorumalı, ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyinin tam bərpa olunması üçün apardığı mübarizəni daha böyük əzmə davam etdirməlidir.

Türkiyədə kömür mədəninə baş verən dəhşətli faciə ilə əlaqədar İdarə Heyəti üzvləri, qardaş Türk xalqına və dövlətinə, həlak olan işçilərin yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı veriblər. Həmçinin, Azərbaycan hökumətinə bütün imkanları ilə qardaş xalqın yanında olduğumuzu bir daha nümayiş etdirməyə çağırış edilib.

Daha sonra Astanada keçirilən Asiya ölkələri forumunda və MDB dövlət başçıları görüşündə Azərbaycan dövlətinin elan edilmiş mövqeyinin yanlış olduğu və ölkəmizin tamamilə Rusiyanın yanında yer almasının götürülməsinin hazırkı məqamda milli maraqlarımıza zidd olduğu vurğulanıb. Eyni zamanda qeyd olunub ki, MDB formatı yarandıqı gündən yalnız Rusiyanın maraqlarına tabe etdirildiyi, üzv ölkələrin heç birinə fayda gətirmədiyi siyasi vəziyyət oradan uzaqlaşmalı və qarşılıqlı faydaya əsaslanan iki-tərəfli əlaqələrə üstünlük verməlidir.

Fransa prezidenti E.Makronun Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinə dair son qalmaqallı bəyanatına toxunaraq ADP yetkililəri, bu bəyanatın qərəzli, yanlış və regionda sülhə və əmin-amanlığa zərər verən açıqlama olduğunu qeyd ediblər. Həmçinin qeyd edilib ki, Fransa prezidentinin bu bəyanatı onu sübut edir ki, onun bölgədəki siyasi vəziyyət və bölgənin tarixi ilə bağlı məlumatları dayaz və birtərəflidir. Bu isə uzun müddət guya bölgədə sülhəratma funksiyası daşıyan ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olmuş və bu gün də sülh prosesinə tövə vermək istəyən Avropa İttifaqının əsas üzvlərindən biri olan Fransanın iddiaları ilə qətiyyən bir araya sığmır. Bütün bunlarla yanaşı toplantıda bir daha qeyd edilib ki, Azərbaycanın haqlı mövqeyi Avropada və ümumiyyətlə dünyada rəsmi səviyyədə, kifayət qədər, əsaslandırılmış şəkildə və ardıcıl təbliğ edilməlidir. Qeyd edilib ki, bu cür bəyanatların meydana çıxmasının əsas səbəblərindən biri də həm diplomatik, həm də lobbicilik səviyyəsində dövlətin apardığı işin yarıtmaz olmasıdır.

Partiya İH-nin toplantısında həmçinin vurğulanıb ki, Fransa prezidentinin mövqeyi Avropa İttifaqının rəsmi mövqeyi kimi qəbul edilməməli və Aİ-ül siyasi-iqtisadi və digər sahələrdə, o cümlədən bölgədəki sülh prosesində əməkdaşlıq daha da gücləndirilməlidir.

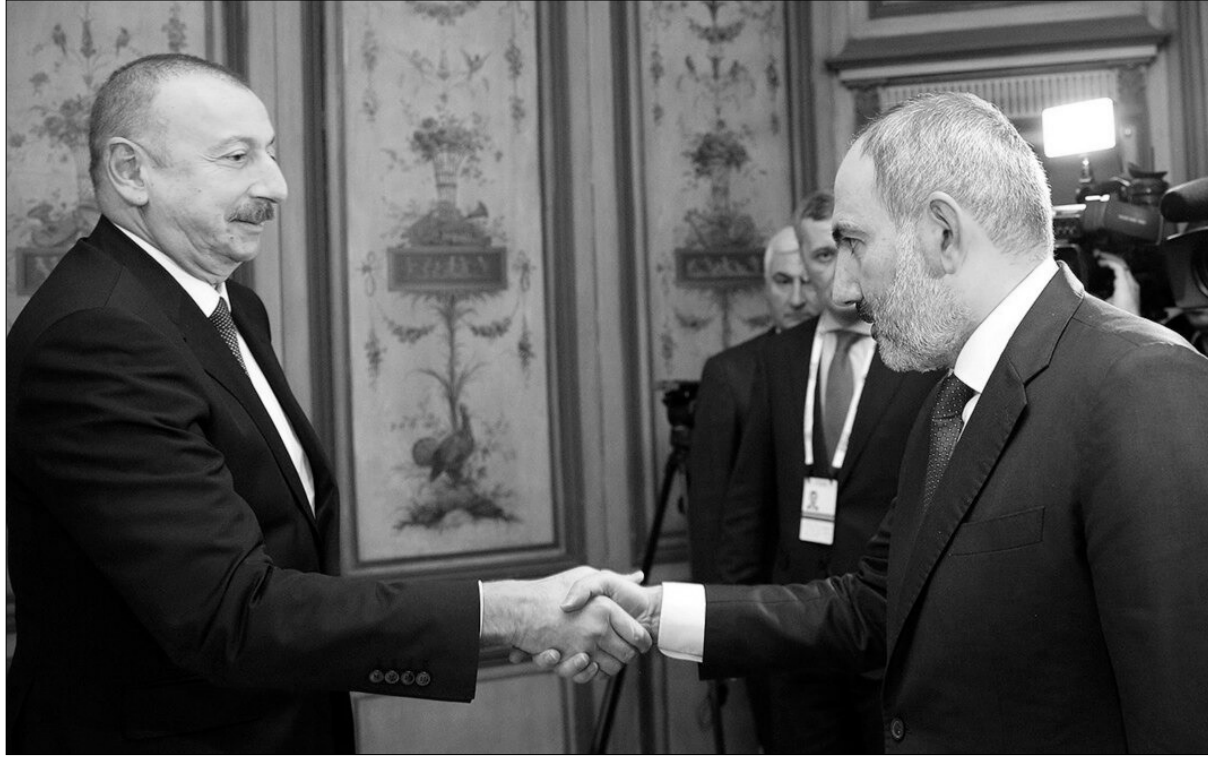
R.T.Ərdoğan və V.Putinin Astana görüşünü müzakirə edən İH görüşdə Qarabağ məsələsinə toxunulmamasından narahatlıq ifadə edilib və qeyd edilib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi elan edilmədən, Xankəndində olan Rusiya silahlı qüvvələri ərazimizi tərk etmədən haqqında söhbət gedən enerji nəqli və nəqliyyat dəhlizlərinin həyata keçirilməsi qeyri-mümkündür.

Astanada səslənən, KTMT hərbi kontingentinin Azərbaycan Ermənistan sərhədinə gətirilməsi fikrini irəli sürən bəyanat isə toplantı iştirakçıları tərəfindən qətiyyətlə pislənilib və bunun yolverilməz olması bir daha qeyd edilib. BMT TŞ-da Ukraynanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı məsələnin müzakirəsində Azərbaycan nümayəndə heyətinin iştirak etməməsinə bə-birçi hal kimi dəyərləndirən İdarə Heyəti, bu addımın milli maraqlarımıza zidd olduğunu qeyd edib və bundan sonra bu cür məsələlərdə dürüst davranmağın vacibliyi vurğulanıb.

ADP İdarə Heyəti İranda baş verən hadisələrdən narahatlıq ifadə edib, toplantıda orada yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının kütləvi şəkildə pozulması halları pislənilib və eyni zamanda İranın ölkəmizin sərhədləri yaxınlığında hərbi təlim keçirməsi Azərbaycana qarşı hərbi təhdid kimi qiymətləndirilib.

Hazırladı: RƏŞAD

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycan-Ermənistan sərhədində keçid məntəqələrinin yaradılması ilə bağlı Twitter hesabında paylaşım edib. Bu barədə azvision.az-da yer alan informasiyaya görə, "Bir neçə aydır Ermənistan hökuməti Şərqi Azərbaycanla Naxçıvan arasında əlaqənin yaranmasını təmin edəcək 3 buraxılış məntəqəsinin açılması ilə bağlı ilkin qərarı müzakirə edir və Azərbaycanın reaksiyasını gözləyir", deyə Paşinyan bildirib. Məsələnin maraqlı tərəfi onda ki, düşmən ölkənin baş naziri "Şərqi Azərbaycan" ifadəsini işlətməklə əslində, indiki Ermənistan torpaqlarının Qərbi Azərbaycan olduğunu etiraf etmiş olub.

Qərblə əməkdaşlığına yol açdı. Moskvanın 30 il ərzində Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının işğalına dəstək verməsi, müharibənin bitməsinə baxmayaraq, sülh sazişinin bağlanmasına mane olması, hazırkı situasiyada MDB-ni ciddi şəkildə zəiflədir. O cümlədən, Gürcüstan və Ukraynanın bu təşkilatdan çıxması məhz Rusiyanın işğal və aqressiv siyasətinin nəticəsidir. Hesab edirəm ki, Kreml MDB ölkələri ilə qarşılıqlı etimada və normal siyasi əlaqələrə üstünlük versəydi, o zaman bu gün MDB regionda aparıcı təşkilat ola bilərdi. Lakin Rusiya MDB ölkələrinə öz ambissiyalarını və imperiya maraqlarını təmin edən arxa bağçası kimi baxdığından adıçəkilən təşkilat amorf bir qrupa çevrildi. İş o yerə çatıb ki, Rusiyanın strateji müttəfiqi Ermənistan belə, Kremlə Parislə əvəzləyir".

Paşinyanın

Proseslər Azərbaycanın hərbi əməliyyatlara başlamasına zəmin yaradır

Bu arada, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Paşinyanın fikirlərinə cavab olaraq qeyd edib ki, Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli bəyanata əsasən, Zəngəzur dəhlizi ilə avtomobil/dəmir yollarının birləşdirilməsi üzrə öhdəliklərindən yayınmaq üçün saxta bəhanələrə son qoymalıdır. Həmçinin, o da vurğulanıb ki, 20 ay davam edən müzakirələrə məhəl qoymadan əlaqə üçün yoxlama nöqtələrinin 3 qeyri-real variantını təklif etmək yaxşı siyasət deyil.

Həqiqətən də bu gün rəsmi İrəvanın nə etmək istədiyi qeyri-müəyyən olaraq qalmaqdadır. Bildiyiniz kimi, oktyabrın 6-da Praqada Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev, Fransa prezidenti Emmanuel Makron, Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişel və Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan arasında baş tutan görüş çərçivəsində Ermənistan və Azərbaycan BMT Nizamnaməsinə və hər iki tərəfin bir-birinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanıdığı 1991-ci il Alma-Ata Bəyannaməsinə sadiqliklərini təsdiqləyiblər. Lakin buna baxmayaraq, Fransa və İranın himayəsinə arxalanan Ermənistan destruktiv addımlar atmaqda, qeyri-konstruktiv bəyanatlar verməkdə, hətta Azərbaycan Ordusunun mövqelərini müxtəlif çaplı atıcı silahlardan atəşə tutmaqda davam edir. Müdafiə Nazirliyinin yaydığı son məlumatda isə deyilir ki, oktyabrın 16-sı günün ikinci yarısında Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Ordusunun Daşkəsən istiqamətində yerləşən bölmələri ilə üzbəüz

Məhəmməd Əsədullazadə:
"Ermənistanın baş naziri dəhliz məsələsində geri addım atmadığı üçün proseslər yenidən aktiv fazaya keçə bilər"

mövqələrinə hərbi nəqliyyat vasitələri ilə əlavə şəxsi heyət və 4 ədəd artilleriya qurğusunu cəmləşdirməsi müşahidə edilib. Məhz bu fakt ona dəlilətdir ki, Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi yenidən gərginlik yaratmağa çalışır.

"Azərbaycan Laçın dəhlizini bağlamaqla Zəngəzur dəhlizinin açılmasına nail ola bilər"

Beləliklə, həm sözügedən mövzu, həm də İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) Quru Qoşunlarının Azərbaycanla sərhəddə hərbi təlimlər keçirməsi ilə bağlı fikirlərini "Hürriyyət"lə bölüşən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri, Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini, politoloq Mə-

Elxan Şahinoğlu:
"İrəvanın mövcud siyasəti sonda ona gətirib çıxaracaq ki, Azərbaycanda Güney Azərbaycan hərəkətinə dəstək barədə fikirlər güclənəcək"

həmməd Əsədullazadə hesab edir ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan dəhliz məsələsində geri addım atmadığı üçün proseslər yenidən aktiv fazaya keçə bilər: "Düşünürəm ki, əgər Ermənistan Qarabağdan silahlı birləşmələrini çıxarmasa, o zaman Azərbaycan Qarabağdakı qanunsuz silahlı birləşmələrə qarşı hərbi əməliyyatlara başlaya bilər. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Laçın dəhlizini bağlamaqla müəyyən təzyiqlər etməklə, Zəngəzur dəhlizinin açılmasına nail ola bilər".

"Rusiya MDB ölkələrinə öz ambissiyalarını və imperiya maraqlarını təmin edən arxa bağçası kimi baxdığından"

Kənan Novruzov:
"Paşinyan hadisələri düzgün qiymətləndirməli, realıqları anlamalı və kənar təsirləri məhdudlaşdırmalıdır"

adıçəkilən təşkilat amorf bir qrupa çevrildi"

Astanada keçirilən MDB Dövlət Başçıları şurasının iclasının Kremlin bu təşkilatı inkişaf etdirmək planının tərkib hissəsi olduğunu vurğulayan politoloqun sözlərinə görə, Vladimir Putinin Rusiya və Qərb arasında davam edən siyasi-hərbi böhran fonunda MDB daxilində monolit və effektiv şəkildə Moskvanın dominantlığını təmin etməsi mümkün görünmür: "Heç kimə sirr deyil ki, Rusiyanın layihəsi olan MDB 30 il ərzində nə güclü regional, nə də beynəlxalq təşkilata çevrilə bildi. Təbii ki, bu da Kremlin təşkilat daxilində pozucu, üzv ölkələrə qarşı işğal siyasətindən irəli gəlir. Belə ki, bu illər ərzində Rusiya rəhbərliyi ədalətli mövqe tutmayaraq MDB ölkələrinin

"İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun Quru Qoşunlarının Azərbaycanla sərhəddə hərbi təlimlər keçirməsi Zəngəzur dəhlizinin açılmasına qarşı yönəlib"

"İran qoşunlarının Zəngəzur istiqamətində əməliyyat keçirməsi Tehranın Türkiyə, İsrail və Səudiyyə Ərəbistanı ilə toqquşmasına gətirib çıxara bilər"

İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) Quru Qoşunlarının Azərbaycanla sərhəddə hərbi təlimlər keçirməsinə gəlincə, Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri bildirib ki, bu addım Zəngəzur dəhlizinin açılmasına qarşı yönəlib: "İran Zəngəzur dəhlizinin açılması müstəvisində müdaxilə etmə ssenarisi üzrə məşq edərək, regionda geosiyasi transformasiyanı qəbul etmək istəmir. Qeyd edim ki, rəsmi İrəvan dəhlizin

açılmasına gedərsə, İranın mövqeyi xüsusi əhəmiyyət kəsb etməyəcək. Ermənistan rəhbərliyi 10 noyabr Birgə Bəyannaməsinin 9-cu bəndini yerinə yetirmədiyinə görə Tehran hazırkı ritorika sərgiləyir. Fikrimcə, Azərbaycan qoşunları Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində hərbi hərəkətililik edərsə, İran qoşunlarının Zəngəzur istiqamətində əməliyyat keçirməsi Tehranın Türkiyə, İsrail və Səudiyyə Ərəbistanı ilə toqquşmasına gətirib çıxara bilər”.

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavininin fikrincə, Türkiyə, İsrail və Səudiyyə Ərəbistanının müdafiə nazirlərinin bu yaxınlarda Bakıya səfəri İranın son aylarda sərhəddə keçirdiyi hərbi təlimlərə cavabdır: “İran SEPAH Quru Qoşunlarının keçirdiyi hərbi təlimlərə cavab olaraq Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimləri

yən “Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib ki, hərbi təlimlərin məqsədi olur və bir sıra hallarda kimsə mesaj göndərmək üçün keçirilir: “SEPAH Quru Qoşunlarının komandanı Məhəmməd Pakpur təlimlərə belə tərif verib ki, guya təlimlər qonşu ölkələr üçün mesajı sülh, dostluq və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır. Sərhəddə hərbi təlimlərin “dostluqla” nə əlaqəsi var? Həmin generalın cümləsinin davamı məsələnin məğzini açır: “Hərbi təlimlər düşmənlər üçün İranın digər Silahlı Qüvvələri ilə birlikdə quruda yerləşən SEPAH-ın ölkə sərhədlərini qorumağa və istənilən təhdidlərə cavab verməyə hazır olmasıdır”. İranın ətrafında düşmənmə var? Azərbaycan və Türkiyə sərhədi boyunca İrana təhdidmi var? Bildiyiniz kimi, Azərbaycan və İran prezi-

yini deyən ekspertin fikrincə, Ermənistan iqtidarı yekun sülh müqaviləsinin imzalanmasında maraqlı görünür, çünki bundan başqa yolu yoxdur: “Bir müddət əvvəl Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müqavilənin bu ilin sonuna qədər bağlana biləcəyini demişdi. Həmçinin, Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının sədri Armen Qriqoryan da oxşar bəyanatla çıxış etmişdi. Əvvəllər də dediyimiz kimi, Ermənistan iqtidarı yekun sülh müqaviləsinin imzalanmasında maraqlı görünür. Çünki bundan başqa yolu yoxdur. İrəvan Ankara ilə diplomatik münasibətləri bərpa etməyə, Bakı ilə əlaqələri normalaşdırmağa məcburdur. Əlbəttə, Cənubi Qafqazda “suların durulmasını” istəməyən kifayət qədər qüvvə var. İran, Rusiya və Qərb dövlətləri regiondakı sabitlikdə maraqlı deyillər. Çünki onların bölgə ilə bağlı maraqları ancaq münəfiqə nəticəsində təmin oluna bilər. Rəsmi Parisin son zamanlar davam edən provokativ bəyanatları, həmçinin müxtəlif ölkələrdəki səfirliklərimizə hücum da bu aspektdən qiymətləndirilməlidir. İndi Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyandan ən çox tələb olunan siyasi iradə və məntiqdir. O, hadisələri düzgün qiymətləndirməli, realıqları anlamalıdır. Hökumət başçısı bilməlidir ki, başqalarının sifarişlərini yerinə yetirdikcə öz işini çətinləşdirir, Ermənistanın gələcəyi üçün problemlər yaradır. Bu mənada, rəsmi İrəvan əgər gələcəyi barədə düşünürsə, kənar təsirləri məhdudlaşdırmalıdır”.

Ekspertin sözlərinə görə, Ermənistan daxilində Azərbaycanla münasibətlərin normalaşmasına qarşı çıxan qüvvələr müəyyən təsir gücünə malikdirlər, amma təxribatları kimin törətməsindən asılı olmayaraq, məsuliyyəti Paşinyan hökuməti daşıyır: “Sərhəddəki istənilən gərginliyə görə həm də rəsmi İrəvan cavab verməlidir. Odur ki, Paşinyan səmimiyyətini göstərməli və anlamalıdır ki, sabotaj cəhdlərinin təkrarlanması Azərbaycan ordusunun istənilən vaxt tarixi torpaqlarımıza ayaq basması ilə nəticələnə bilər”.

Vazeh BƏHRAMOĞLU

İkilili oyunu...

başlayır. Onu da vurğulamaq lazımdır ki, İran Qərbə qarşı iki cəbhədə yer alır. Birincisi, Rusiya-Ukrayna müharibəsində Qərbin əleyhinə olaraq Moskvanı silahla təchiz edir. İkincisi isə Zəngəzur dəhlizinə qarşı olaraq Qərbin geosiyasi layihəsinin reallaşdırılmasına qarşı çıxır. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, İran daxilində etirazların davam etməsinə baxmayaraq, öz geosiyasi ambisiyalarından geri çəkilmir. Qeyd edim ki, indiki etirazlar əvvəlki etirazlardan fərqli olaraq Qərbin layihəsi əsasında davam edir. Xüsusilə, ABŞ prosesi idarə edir. Bu etirazlarda liderin önə çıxması isə etirazların xaos şəkilində davam etməsinə səbəblənib. Bu kimi etirazlar mərkəzi hakimiyyəti zəiflətməyin əsas strateji xəttidir. Bu etirazlarda əsas katalizator isə əsasən kürdlərdir. Kürdlər digər millətlərdən fərqli olaraq silahlı və müəyyən təşkilatlanmaya malikdir. Xaotik şəkildə davam edəcək etirazların silahlı vətəndaş qarşıdurmasına keçməsi də istisna deyil. Belə olan təqdirdə Azərbaycan İranda gedən prosesləri yaxından izləməli və İranın xarici düşmən taktikasını işə salıb regionda hərbi vəziyyəti gərginləşdirməsinə hazır olmalıdır”.

“Azərbaycan və İran prezidentlərinin görüşündən dərhal sonra sərhəddə hərbi təlimlərin keçirilməsi iki ölkə arasındakı münasibətlərə yaxşı heç nə vəd etmir”

Hər bir ölkənin hərbi təlimlər keçirməsinin həmin dövlətin müstəsna hüququ olduğunu de-

mentləri bir neçə gün əvvəl Astanada görüşmüşdülər. Bu görüşdən dərhal sonra sərhəddə hərbi təlimlərin keçirilməsi İran-Azərbaycan münasibətlərinə yaxşı heç nə vəd etmir. İran daxilində bu qədər problem varkən, şəhərlərində etirazlar səngiməzken, Tehran sərhəddə hərbi təlimlərlə kimə və nəyi sübut etməyə çalışır? Tehranın bu siyasəti sonda ona gətirib çıxaracaq ki, Azərbaycanda Güney Azərbaycan hərəkətinə dəstək barədə fikirlər güclənəcək”.

“Fransa prezidentinin ermənipərəst, anti-Azərbaycan və anti-Rusiya bəyanatı ölkəsinə baha başa gələ bilər”

Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanı Rusiyada görüşə dəvət etdiyini vurğulayan Elxan Şahinoğlunun fikrincə, Kreml açıq-aşkar Avropa İttifaqının və ABŞ-in fəallaşan vasitəçilik təşəbbüslərindən narahatdır: “Putin və Lavrovun məntiqi sadədir: “İkinci Qarabağ müharibəsi Rusiyanın səyi ilə dayandırıldı, məhz Kremlin vasitəçiliyi ilə 2020-ci ilin 10 noyabrında və 2021-ci ilin 11 yanvarında iki bəyanat qəbul edildi, indi isə Vaşinqton və Brüssel təşəbbüslərimizi əlimizdən almağa çalışır, bu yolverilməzdir”. Fransa prezidenti Emmanuel Makronun son ermənipərəst, anti-Azərbaycan, eyni zamanda anti-Rusiya bəyanatı isə vəziyyəti daha da qəzələşdirdi. Makronun açıqlaması Avropa İttifaqının təşəbbüslərinə kölgə salmaqla yanaşı, Kremlin

fəallaşmasına şərait yaratdı. Çünki Makron son müsahibəsində anti-Azərbaycan və qatı ermənipərəst mövqeyi ilə Parisin vasitəçiliyinə zərbə vurub. Praqada Azərbaycan, Ermənistan, Avropa İttifaqı və Fransa liderləri arasında dördlü format əsasında görüş və müzakirələrin aparılması ideyası Makrona məxsus idi. Vasitəçi tərəfsiz olmalıdır. Ancaq Makron dözmədi və növbəti dəfə bu adı prinsipi pozdu. Halbuki, ondan əvvəlki prezidentlər Jak Şirak, Nikola Sarkozi və Fransua Olland ermənilərə simpatiyalarına baxmayaraq, Azərbaycan əleyhinə açıqlamalardan çəkinirdilər. Makron müsahibəsində Qarabağı “mübahisəli ərazi” adlandıraraq deyib ki, bu bölgə Ermənistanın “mərkəzindədir”. Makron Ermənistanla Azərbaycanın xəritəsini səhv salıb, diqqətlə baxsaydı Qarabağın Azərbaycanın içərisində olduğunu və Ermənistanla sadəcə dəhlizi olduğunu görərdi. Fikrimcə, rəsmi Bakı Makronun prezidentliyi dövründə Fransanın vasitəçilik təşəbbüslərindən imtina etməlidir. Makron ermənipərəst mövqeyi ilə yalnız ölkəsinin vasitəçilik imkanlarına zərbə vurmadı, eyni zamanda elə Ermənistanla da ayı xidməti göstərdi. Çünki Makron müsahibəsində guya Rusiyanın Azərbaycanı dəstəklədiyini vurğulayaraq Parisin ermənilərin yanında yer aldığını bildirib. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Makronu tənqid edən bəyanat yayıb. Bu bəyanat həm də İrəvana mesajdır ki, Makrona minnətdar olsanız, hamınız Kremlin qəzəbinə tuş gələcəksiniz. Bundan başqa, Makronun müsahibəsində “Fransa Azərbaycandan qaz alırmı” yalanı da Fransaya baha başa gələ bilər”.

“İran, Rusiya və Qərb dövlətləri regionda sabitlikdə, Qafqazda” suların durulması”nda maraqlı deyillər”

Ermənistan silahlı qüvvələrinin ordumuzun mövqələrini növbəti dəfə atəşə tutmasına toxunan Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Kənan Novruzov isə qeyd edib ki, bu, Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişel, Fransa prezidenti Emmanuel Makronun iştirakı ilə Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında baş tutmuş görüşdən sonra təkrarlanan növbəti provokasiyadır: “Ümumiyyətlə, son vaxtlar sabotaj cəhdləri intensivləşib. Demək olar ki, hər gün cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində atəşlər pozulur. Bu, şübhəsiz ki, etimad mühitinə zərbə vurur, Ermənistanın yekun sülh müqaviləsi ilə bağlı səmimiyyətini şübhə altına salır. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bir neçə dəfə göstərib ki, bizim səbrimiz sonsuz deyil. Ordumuz düşmənin istənilən təxribatına adekvat cavab verməyə hazırdır. Xüsusilə nəzərə almaq lazımdır ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında dövlət sərhədi hələ müəyyənləşməyib. İrəvan bu məsələyə isti yanaşmır. Nəticədə öz işini çətinləşdirmiş olur. Çünki biz düşmənin təxribatlarına cavab verərkən öz tarixi torpaqlarımızda da anti-terror əməliyyatı keçirə bilirik və kimsə hansısa haqla bizə nəyisə irad tuta bilməz”.

Yekun sülh müqaviləsi istiqamətində danışıqların davam etdi-

Suraxanı rayon sakini Cahangirov Valeh Məhəməd oğlu "Hürriyyət" in redaksiyasına gələrək, Coşqun Əlizadə və Elçin Məmmədov adlı şəxslər tərəfindən dələduzluğa məruz qaldığını bildirib. Onun sözlərinə görə, torpaq almaq niyyəti ilə 8 min AZN nəğd pulunu və 6 min AZN dəyərində maşınını Coşqun Əlizadə və Elçin Məmmədova versə də, sonradan aldadıldığı məlum olub:

"Suraxanı rayonu, Yeni Suraxanı qəsəbəsində yaşayıram. Taksit fəaliyyət ilə məşğul olduğum üçün kim nə işlə məşğuldursa, bilərəm. Həmin ərazidə bütün torpaqlar etibarnamə ilə alınıb. Kənd təsərrüfatı xarakterli olmasına baxmayaraq, həmin torpaqlarda evlər tikilib. Mən də orda torpaq almışam və ev tikmişəm. Mənə də sözügedən ərazini təklif edən Əlizadə Coşqunun adamı Elçin Cəfərovdur. O dedi ki, bu ərazinin sotunu 2000 manatdan satırıq. Daha sonra Coşqun Əlizadə ilə əlaqə saxladım. Telefon əlaqəsində ona bildirdim ki, pulu faizə götürmüşəm. Mənə pul verən adam da demişdi ki, pul verilməsi üçün girov qoymaq lazımdır. Coşqun Əlizadə mənə narahat olmamağımı dedi.

Daha sonra Elçin Cəfərov sənədimi məndən alıb, Coşqun Əlizadəyə apardı. İki-üç gündən sonra Coşqun Əlizadə zəng etdi ki, Bakı şəhəri 11 sayılı Notariusa gəlim. Notariusda 4 sot torpaq etibarnamə ilə Əlizadə Coşqunun adından mənə verildi. Üstündən 7 ay keçəndən sonra mənə dedilər ki, notariusda mənim sənədim yoxdur. Ləğv olunduğunu bildirdilər. Məsələdən xəbər tutduqdan sonra 11 sayılı Notariusa getdim, dedim ki, əgər etibarnamə ləğv edilirsə, vətəndaşa xəbər verilməli, ən azından evinə məktub göndərilməlidir. Amma məndən xəbərsiz etibarnamə ləğv edilib".

Valeh Cahangirov iddia edir ki, bir çox vətəndaş da eyni üsul ilə Coşqun Əlizadə tərəfindən aldadılıb. Şikayətçi 11 sayılı Notarius ofisinin xüsusi notariusu İlqar Məmmədovun da Coşqun Əlizadə ilə əlbir olduğunu vurğulayıb:

"Coşqun Əlizadə iddia edir ki, ödədiyim pul ona verilməyib. Mənim kimi çox adamları belə aldadıblar. Ödənişi etdiyim adam da ortalıqda yoxdur. Bunlar hamısı bir-birləri əlbirlər. Ərazi üzrə polisə müraciət etdim. Polis əraziyə gəldi. Polis müvəkkili Coşqun Əlizadəyə zəng edib əraziyə

Rayon sakin Valeh Cahangirov deyir ki, torpaq almaq üçün Coşqun Əlizadə və Elçin Məmmədova 14 min manat versə də, dələduzluğa məruz qalıb...

ki: Mülkiyyətçi öz əmlakını başqa şəxsin etibarnaməli idarəçiliyinə (etibarnaməli idarəçi) verə bilər. Əmlakın

Yeni Suraxanıda məzara meyit yerinə "kukla" basdırılır

Torpaq dəllalları əraziləri zəbt etmək üçün bütün qanunsuz yollara əl atırlar

çağırsa da, o, gəlməkdən imtina etdi. Əgər mən pul verməmişəm, necə olur ki, Coşqun Əlizadə 11 sayılı Notariusa mənimlə birgə gəlir və mənə etibarnamə verilir?! Bakı şəhəri 11 sayılı Notarius idarəsi qanunsuzluq edir. Məndən xəbərsiz etibarnamə ləğv edilib. Coşqun Əlizadə notarius idarəsi ilə əlbirdir. Müxtəlif şəxslərin etibarnaməsi də ləğv edilib".

Şikayətçi rəsmi olaraq polis idarəsinə də müraciət edib. İdarədə ona Coşqun Əlizadədən şikayətin çox olduğu bildirilib. "Amma işimə düzgün qaydada baxılmır. Hara şikayət edirəm, bir-birlərinin üzərinə atırlar. Mən pulumu, torpağımı tələb edirəm, polislər mənə sual verirlər ki, sən cinayət işin var? Bu nə deməkdir? Məncə, bu hədə-qorxunun bir növüdür", - deyir o bildirib.

Valeh Cahangirov deyir ki, məsələ ilə bağlı Daxili İşlər Nazirliyinə də şikayət edib: "Məni müstəntiq, polkovnik-leytenant Ceyhun Tağıyev qəbul etdi. İzahatımı aldı. Dedi ki, 2-3 gün gözlə, görüşüb, gedib torpaq olan sahəyə baxarıq. 3-4 gün keçdi, mənə zəng vurdu ki, çıx yola, gedək torpağa baxaq. Gözlədim, gəlmədi. Zəng vurdum ki, Ceyhun müəllim, niyə gəlmədiniz? Dedi ki, işim çıxdı, gələ bilmədim. Sual verdim ki, mənim işim nə oldu, necə olacaq? Dedi ki, biz Coşqunu çağırırdıq, o, sizdən pul almadığını qeyd etdi".

Şikayətçinin sözlərinə görə, Coşqun Əlizadə ifadəsində El-

çin Cəfərovu sadəcə taksit sürücüsü kimi tanıdığını deyib. Belə ki, o, müstəntiqə "Elçin məndən xahiş etdi ki, qonşum Valeh bəyə torpaq verilsin, pulunu 2-3 günə verəcək. Pulunu vermədi, sənədi ləğv etdirdim", - deyib.

"Mənim kimi aldanmış on-

gedir. Gedib maraqlandım, dedilər ki, iş bizdə deyil. Sonradan öyrəndim ki, iş keçən il noyabrın 8-də ləğv olunub.

Hazırda iş Binəqədi rayon Polis İdarəsində müstəntiq Emin Musayevin stolunun üstündə durur. Dəfələrlə getmi-

Şikayətçinin sözlərinə görə, Coşqun Əlizadə ifadəsində Elçin Cəfərovu sadəcə taksit sürücüsü kimi tanıdığını deyib. Belə ki, o, müstəntiqə "Elçin məndən xahiş etdi ki, qonşum Valeh bəyə torpaq verilsin, pulunu 2-3 günə verəcək. Pulunu vermədi, sənədi ləğv etdirdim", - deyib.

larla insan var. Hər birimizi aldadıb, pullarımızı alıblar. Tələb etdim ki, notariusun kameralarına baxılsın, lakin kameralara baxılmadı", - deyir V.Cahangirov bildirib.

Şikayətçi torpaq dəllallarının qanunsuz əməlləri ilə bağlı maraqlı bir faktı da açıqlayıb: "Rayonda ağsaqqallar qəbiristanlığı üçün yer götürmüşdü. Deyilənlərə görə, orada 2-3 dənə "kukla" basdırılıb ki, ərazi satılmasın. Lakin ərazi söküldü və oradakı yalançı qəbirlər ləğv edildi. Bu insanların nə ölüyə, nə də diriyyə hörməti qalmayıb, rayonun bütün ərazisini alıblar.

Şikayətini verdiyim müstəntiq məni görür, gizlədir. Bir dəfə yox, dəfələrlə belə olub. Suraxanı rayonu 31-ci Polis Şöbəsi reisinin qəbuluna girib şikayət etdim ki, müstəntiq məni görüb, gizlədir. Reis müstəntiqi yanına çağırırdı, o, dedi ki, iş Binəqədi rayonunda

şəm, deyir iş araşdırılır".

V.Cahangirov məsələ ilə bağlı Prezident İlham Əliyevə müraciət edərək, ondan probleminin həlli üçün müvafiq qurumlara göstəriş verməsini xahiş edir.

Hazırladı: Jalə FAMILQIZI

P.S. Ümumiyyətlə, son zamanlar vətəndaşlar tərəfindən avtomobilin və ya digər daşınmaz əmlakın "universal" ("generalni doverenost") və ya "baş etibarnamə" adlanan etibarnamə ilə alınmasında yaranan problemlərlə qarşılaşıq. Vətəndaşlar satış prosesində alqı-satqı müqaviləsi bağlamaqdan çəkinərək, işlərini daha asan olan etibarnaməyə etibar edirlər. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 152.8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur

etibarnaməli idarəçiliyə verilməsi mülkiyyət hüququnun etibarnaməli idarəçiliyə keçməsinə səbəb olmur; o, əmlakı mülkiyyətçinin və ya mülkiyyətçinin göstərdiyi üçüncü şəxsin mənafeyi naminə idarə etməlidir. Qanunla etibarnamə vermiş və sonradan onu ləğv etmiş şəxs bu barədə etibarnamə verilmiş şəxsi, habelə etibarnaməni qarşılığında təmsil edilmək üçün verdiyi ona məlum üçüncü şəxsləri xəbərdar etməyə borcludur. Mülki Məcəllənin 365.1.5 və 365.1.7-ci maddələrində nəzərdə tutulan əsaslara görə etibarnaməyə xitam verildiyi hallarda etibarnaməni vermiş şəxsin hüquq varisləri üzərinə də eynilə bu cür vəzifə qoyulur. Lakin Bakı şəhər 11 sayılı Notarius ofisi qanundan kənar addımlar ataraq, etibarnamə verilmiş şəxsi məlumatlandırmamışdır. Bununla bağlı sözügedən notarius idarəsinin münasibətini öyrənməyə çalışsaq, da bu mümkün olmadı.

P.P.S. O da maraqlıdır ki, qanunsuz olaraq bu qədar torpaq sahələrini satan şəxslər haqqında niyə bir tədbir görülmür? Suraxanıda "at oynadan" bu şəxslər kimlərə arxayındırlar? Dövlət ehtiyat torpaqları niyə Coşqun və Elçinin adına keçirilib? Bu sualların heç birinə cavab tapa bilmədiyimizdən, güman etmək olar ki, İcra Hakimiyyətində və digər müvafiq qurumlarda bu torpaqların satışından gəlir güdən başqa insanlar da var. Lazımı orqanlar mətbuatın suallarını cavabsız qoyursa, deməli, burda həqiqətən də böyük haqsızlıq mövcuddur.

Bizim camaatın çox azı bilir ki, rus-sovet lətifələrinə həmişə avam, qanmaz, küt kimi təsvir edilən çukçalar qərinələr boyu rus imperiyasına qarşı kişi kimi duran, başlarına gələn bəlalardan qətiyyənlə sınımayan yeganə Sibir xalqıdır.

Başqa dövrləri demirəm, XVIII əsrin ikinci yarısını rus imperiyasının hücum dövrü adlandırsaq, səhv etmərik. Hücumun bir dalğası da Sibire, bir başa həm də Alyaskaya yönəlmişdi. Mərkəzi hökumət uzaq Sibire kazaklardan təşkil edilmiş amansız quldur dəstələrini, ayrı-ayrı sərvət sahiblərinin əlində olan macəraçı gədə-güdələri göndərirdi. Əmr də belə idi, indiyə kimi sərbəst yaşamış qəbilələri, tayfaları itaətə gətirmək, qızıldan da qiymətli sayılan xəz toplamaq, yeni-yeni sahələrdə faydalı qazıntıların aparılmasının mümkünüyü öyrənmək. Söze baxmayan qəbilə məhv edilirdi, XVIII əsr çukçalarının həm faciəli, həm də qəhrəmanlıq əsri saymaq olar.

...Kapitan Pavlutskinin başçılığı altında böyük dəstə bir-bir obaları gəzir, baş əyməyən çukçaları körpə uşaqları ilə qətlə yetirirdi. 20 ildən çox vaxt ərzində bu böyük dəstə elə cinayətlər törətdi ki, indi bunlardan açıq danışanda çoxu inanmır.

Nəhayət 1747-ci ildə cəlladlar ordusu yaxalandı. Çukçalar ancaq qısa xəncər - bıçaqla və mizraqla silahlanmışdılar.

Qarşılarında duran rusların hamısının tufəngi vardı. Özü də bunlar bərkdən-boşdan çıxmış, yaxşı təcrübə qazanmış hərbiçilər və insafın nə olduğunu bilməyən kazaklar idi. Qəzəb və nifrətdən od tutub yanan çukçalar ancaq xəncər-bıçaqla irəli cumdular. Ruslar birçə dəfə atəş açdı, bəzi yerlərdə də geri çəkilib onlara güzəştə getmələrini unuda bilmirdilər. Çukçaları aşağılayan murdar lətifələr məhz sovetlər dövründə yarandı.

...Rus hökuməti taktikanı dəyişməyə məcbur oldu. Danışqı yolu ilə yerlilər imperiyaya təbəəliyi qəbul edib, təhlükəsizlikləri üçün zəmanət aldılar. Rus yırtıcıları, əlbəttə, xoşluqla niyyətindən əl çəkən deyildilər, onlar özləri ilə şimal en dairesinə xəstəliklərini də gətirmişdilər. Yerli tayfa və qəbilələrdə isə belə bəlalara qarşı immunitet yox idi. Müstəmləkəçilərin ən dəhşətli silahı isə spirtli içkilər, araq idi. Araq şimal xalqlarının sağlamlığına ağır zərbə vurdu, millətin fiziki deqradasiyası üçün belə zəmin yarandı.

Sovet hakimiyyəti dövründə də rusların şimal xalqlarına qarşı ağayana münasibəti dəyişmədi. Onlar illər keçsə də bir

Ruslar və çukçalar

Və yaxud tarixdə rus imperiyasını məğlub edən xalqlar...

Bu gün qisas odunda yananlar yenə də Moskvada oturublar...

Ramiz Mehdiyevin qurduğu şəbəkə hələ salamatdırsa, Nəcməddin Sadıqov kimi unikum, Zakir Qaralovun nöqərsənəbləri, milyonları həzm-rəbədən keçirmiş vəzifəli lotular, xalqa bir qara qəpiklik də xeyrləri dəyməmiş bivec YAP ideoloqları hələ ortada gəzirlərsə, sizin rahat nəfəs almaq haqqınız yoxdur...

Sovet hakimiyyəti dövründə də rusların şimal xalqlarına qarşı ağayana münasibəti dəyişmədi. Onlar illər keçsə də bir ovuc çukça tərəfindən məğlub edilmələrini və bəzi yerlərdə də geri çəkilib onlara güzəştə getmələrini unuda bilmirdilər. Çukçaları aşağılayan murdar lətifələr məhz sovetlər dövründə yarandı.

lar. Muzdlu qələm sahibləri Orta Asiyanın rəiyyətinə izah etməli idilər ki, rus məmuru olmadan onlar heç vaxt ağ günə çıxmayacaqdılar.

Dərd bu idi ki, yerli vətənpərvərlərin rus işğalçılarına qarşı mübarizəsindən bir kəlmə də yazmaq olmazdı.

...M.Skobelov XIX əsrin sonlarında Rusiyanın sevimli qəhrəmanına dönmüşdü. Rus-türk qarşıdurması zamanı o, Bolqarıstanda sərkərdə kimi bacarığını göstərə bilmişdi. Daha sonra Orta Asiyaya xanlıqlarını ram etməyə göndərilmiş M.Skobelov yaxşı silahlanmış və təlim görmüş rus ordusu ilə

yerli müsəlmanlara divan tutdu. Amma, bu qudurğan Göytəpə qalası ətrafında vuruşlar zamanı türkmən igidlərindən yaxşı qulaqburması aldı. Düzdür, ağır döyüşlərdən sonra qala süqut etdisə, amma türkmənlər rus ordusunun 6 bayrağını aldı.

Bu rus ordusu üçün çox böyük rüsvayçılıq idi. Özü də Skobelov kimi bütə döndərilmiş rus sərkərdəsinin türkmənlər tərəfindən belə alçaldılması dözülməz dərd idi. Bu kimi vəqə-lərin tarixə düşməsi rus şovinistlərinə əl vermirdi.

Necə yeni, türkmən kimdir ki, rus ordusunun hərbi bayraq-

larını alsın? Yüz üsuli-idarə dəyişilsə də rus şovinistləri heç vaxt qisas, intiqam hisslərini unutmurlar, onları nəsil-dən-nəsilə ötürməyi bacarırlar. Sovet hakimiyyəti dövründə Moskva irticası Göy təpədə 1881-ci ildə baş vermiş vəqənin qisasını türkmən xalqından bir on aldı.

Kollektivləşmədən sonra sadə Türkmən kəndlisinin boyuna qoyulan planlar dəhşət idi. Bütün Türkmənistanı başdan-ayağa payı-piyada gəzsəydin bir gözə gəlirli boy-buxun, sərsifət görməzdin. Zavallı-türkmən illər boyu keçmiş, dini, imanı, adət-ənənələri barədə o qədər hədyan, həyasız yalan eşitmişdi ki, artıq öz naqisliyinə inanmağa başlamışdı. Ölkə müstəqillik, qazanmasaydı millət sözün tam mənasında həm mənəvi, həm də fiziki deqradasiyaya məruz qalacaqdı.

...Əsəriti altına aldığı xalqın tarixinə, mənəvi aləminə təcavüz etmək rus irticasının şəkəri idi. Bu irtica elə şərait yaratmışdı ki, sosializm ideyalarının daşıyıcıları, kommunist əxlaqından danışanlar tarixi faktların saxtalaşdırılmasına hamıdan artıq maraqlı idilər.

...XI Ordu Azərbaycana soxulanda sərhəddə keşik çəkən bütün əsgər və zabitlərimiz həlak olmuşdular. Hələ indiyə qədər onların nə adları məlumdur, nə də dəfn olunduqları yer. Biz isə Bakının düz ortasında xalqımızın qatilləri, cəlladları üçün memorial qurduq, orada səsləndirmək üçün bizim şanlı-şöhrətli Qara Qarayev də musiqi bəstələdi. Bəlkə bunu da yazmayım?

Son Qarabağ savaşı Moskva irticasının giynə xislətini aşkar göstərdi. Əvvəlcə "sülh məramlı" şirması arxasında qoşun-ləşkərini bura tökdü, sonra da həyasızcasına bizim üçün hədd qoydu (bunu əvvəl də etmişdi), yəni, siz göstərdiyimiz yere qədər gəliniz, vəssəlam. Aldıqlarınızla qanə olun, sözü-müzə baxmasanız, içinizdə elə məxlətə salırsınız ki, anadan əmədiyiniz süd burnunuzdan gələr. Çox da özünü güvənəyən, onu da bilin ki, Ramiz Mehdiyevin qurduğu şəbəkə hələ salamatdır, eğer Nəcməddin Sadıqov kimi unikum, Zakir Qaralovun nöqərsənəbləri, milyonları həzm-rəbədən keçirmiş vəzifəli lotular, xalqa bir qara qəpiklik də xeyrləri dəyməmiş bivec YAP ideoloqları hələ ortada gəzirlərsə, sizin rahat nəfəs almaq haqqınız yoxdur.

Firuz HAŞIMOV

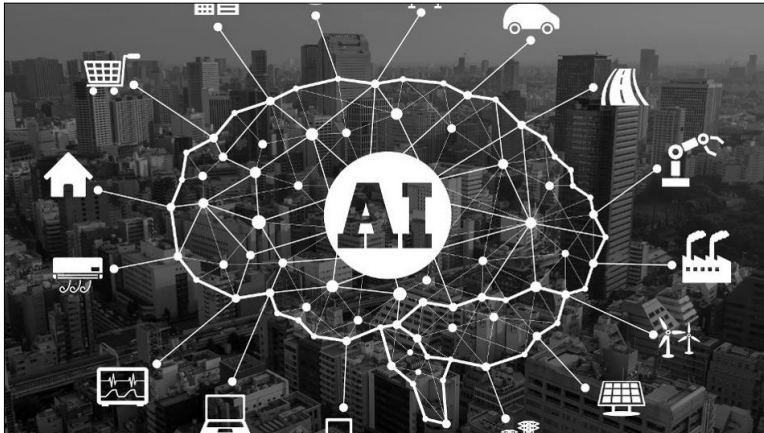
Süni intellekti (Artificial Intelligence - AI və yaxud Si) təyin edən çoxsaylı təriflər olsa da, əsasən insana məxsus davranış qaydalarını həyata keçirən maşınlar hesab edilir. Si maşınlar tərəfindən (komputer və ya komputer idarəsində olan robot) insanın zehni qabiliyyətlərini oxşar şəkildə yerinə yetirmə qabiliyyəti kimi tanınır. İlk dəfə olaraq bu anlayış 1956-cı ildə amerikalı alim Con Makkarti tərəfindən irəli sürülmüşdür. Bu sahədə fəaliyyət göstərən süni intellekt sistemləri daha çox ABŞ və Çin kimi ölkələrdə nəzərə çarpır. Süni intellektin dünyada digər sahələrlə yanaşı, hüquq sahəsində də rolu artmışdır.

Çində mövcud bir məhkəmədə oğurluq və adamöldürmə cinayətlərində "SİSTEM 206" adı verilən süni intellekt sistemi 2019-cu ilin yanvar ayından etibarən istifadə edilmişdir. Bu proqramla hakim və prokurorların fəaliyyətinin keyfiyyətinin artırılması hədəflənmişdir. Sistem hər şeyi kağız və rəqəmsala keçirir, eyni zamanda hakimlərin, prokurorların və məhkumların şəxsiyyətini də müəyyən edir.

Daha sonra Çində "Yanqehng" həbsxanasında mövcud kameralarda üz tanıtma mexanizmləri ilə yanaşı, hərəkəti analiz edən texnologiyalardan istifadə olunmağa başlandı. Mövcud vəziyyəti analiz edən bu sistemlərin gözlənilən problemləri qabaqcadan təhlil edərək bildirmə qabiliyyəti vardır.

London Universiteti Akademiyasında (UCL) alimlər tərəfindən sübutlar və doğru ilə yanlışın əxlaqi problemlərini müəyyən edə bilən Si hazırlanmışdır. Həmin Si daha əvvəl nəticələnmiş məhkəmə işlərinin yenidən nəticələrini təxmin etmək üçün istifadə edilmişdir. Nəticə olaraq, beş işin dördündə İnsan hüquqları haqqında Avropa Məhkəməsi hakimlərinin vermiş olduğu eyni qərarlar çıxarılmışdır.

Məlumdur ki, hüquq sistemi fiziki və hüquqi şəxslər olmaqla, şəxslərin iki növünü tanıyırdı. Umumiyyətlə, şəxs anlayışı hüquq və öhdəliklərə sahib olabilən varlıqları ifadə etmək üçün

zırda müəyyən şəxs statusu verilmədiyindən, yəni hüquq subyekti hesab edilmədiyindən onun məsuliyyəti məsələsi də qeyri-müəyyəndir. Qeyd edilən yanaşmalara baxmayaraq, Si-nin vəziyyəti əşya olaraq qalmaqdadır. Buna görə də vurulan zərərə görə məsuliyyəti də təqsirsiz məsuliyyət hesab edilir.

Günümüzdə Si ilə təmas artıqca vurulan zərərlər də çoxalmaqdadır. Məsələn,

Mülki qanunvericiliyində bununla bağlı birbaşa tənzimləmə mövcud deyildir. Lakin təqsirsiz məsuliyyət ilə bağlı münasibətləri tənzimləyən mülki qanunvericilik normalarını tədbiq edərək, süni intellektin vurduğu ziyana görə məsuliyyət məsələsi müəyyən olunacaqdır. Bununla bağlı AR Mülki Məcəlləsinin 1108 və 1128-ci maddələrini tətbiq edə bilərik.

Mülki Məcəllənin 1108-ci maddəsində göstərilir ki, ətraf-

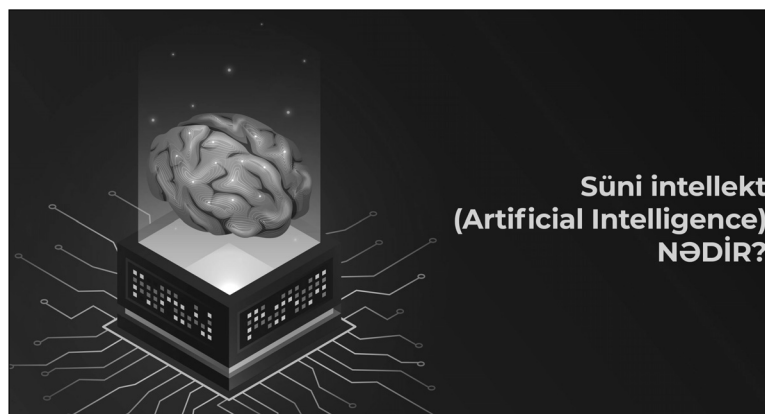
Süni intellektin hüquqi statusu və hüquqi məsuliyyəti

Lokkun fikrinə görə, mülkiyyət əsasında insanların istehsal etdiyinə sahib olma hüququ vardır. Buna görə də, insanlar istehsal etdiyi Si-nin onların köləsi olduğunu və onlara sahib olduqlarını irəli sürə bilərlər...

istifadə olunur. Süni intellektin hüquqi statusu, o cümlədən hüquqi kimliyi barədə mülahizələr olduqca müxtəlifdir.

Süni intellektin şəxs hesab olunması rədd olunur

Bu çərçivədə mövcud fikirlərə əsasən Si əşyadır. Bu yanaşmaya əsasən, süni intellekt hər hansı bir əşya kimi fiziki və

Süni intellekt (Artificial Intelligence) NƏDİR?

dakılar üçün yüksək təhlükə ilə bağlı fəaliyyəti (nəqliyyat vasitələrindən, mexanizmlərdən, yüksək gərginlikli elektrik enerjisindən, atom enerjisindən, partlayıcı maddələrdən, güclü təsir edən zərərlərdən və i.ə. istifadə edilməsi; tikinti fəaliyyətinin və onunla bağlı digər fəaliyyətin həyata keçirilməsi və s.) nəticəsində mülki hüquq pozuntusu törətmiş fiziki və hüquqi şəxslər yüksək təhlükə mənbəyinin vurduğu zərərin əvəzini ödəməyə borcludurlar, bu şərtlə ki, zərərin qarşısının alınmaz qüvvənin təsiri və ya zərərçəkənin qəsdli nəticəsində əmələ gəldiyini sübuta yetirməsinlər. Bu normanın tətbiqi mümkün sayıla bilər. Çünki Si öz hərəkətlərini təhlil və dər-

hüquqi şəxslərin mülkiyyətində yer alır. Bu yanaşmadan çıxış edərək bildirilir ki, Si kölədir. Lokkun fikrinə görə, mülkiyyət əsasında insanların istehsal etdiyinə sahib olma hüququ vardır. Buna görə də, insanlar istehsal etdiyi Si-nin onların köləsi olduğunu və onlara sahib olduqlarını irəli sürə bilərlər.

İkinci yanaşma isə belədir ki, əgər Si insanın məxsus olduğu xüsusiyyətlərə sahibdirsə, bu zaman onlar şəxs olaraq qəbul edilməlidir.

Elektron şəxs statusu

Bu yanaşmada hüquqi və fiziki şəxslər xaricində alternativ bir şəxs hesab olunan elektron şəxs mümkün hesab edilir. İlk dəfə bununla bağlı fikirlər Avropa Parlamentinin 27 yanvar 2017-ci il tarixli hesabatında göstərilmişdir. Həmçinin hesabatda Si-nin yalnız əşya hesab olunmaması, lazım gəldikdə vurduğu zərərlərə görə məsuliyyət altına da girə biləcəyi göstərilmişdir.

Göründüyü kimi, Si hal-ha-

Günümüzdə Si ilə təmas artıqca vurulan zərərlər də çoxalmaqdadır. Məsələn, ABŞ-da bir robotun hansısa şəxsi öldürməsi ilə bağlı təzminat tələb edilmiş və ölənin şəxsin ailəsinə on min dollar ödənilməsinə qərar verilmişdir...

ABŞ-da bir robotun hansısa şəxsi öldürməsi ilə bağlı təzminat tələb edilmiş və ölənin şəxsin ailəsinə on min dollar ödənilməsinə qərar verilmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, şəxs ola bilmə yalnız müəyyən hüquq və öhdəliklərə malik olma qabiliyyətidir. Burada məsuliyyətdən danışmaq üçün isə Si-nin şəxs statusu məsələsi aydınlaşdırılmalıdır. Hazırkı vəziyyətdə qeyd edilən yanaşmalar çərçivəsində "elektron şəxs" statusu mövcud vəziyyətə bir qədər aydınlıq gətirir. Belə ki, əgər Si elektron şəxs kimi qəbul olunarsa, vurduğu zərərə görə məsuliyyətindən söhbət gedəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası

ketmə qabiliyyətinə mənsub olduğundan, yüksək təhlükə mənbəyi hesab oluna bilər. Süni intellektin əməllərinə görə məsuliyyəti onun mülkiyyətçisi və ya istifadəçisi daşıya bilər.

Digər tərəfdən AR Mülki Məcəllənin 1128-ci maddəsi (malın, işin və ya xidmətin qüsurları nəticəsində dəyən zərərə görə məsuliyyət) baxımdan məsələni qiymətləndirə bilər. Belə ki, süni intellekt istehsal olunmuş bir mal, məhsul kimi qüsurlarından doğan zərərvermə hallarında bu maddənin tətbiqi məqsədəuyğun hesab edilə bilər.

Aysu NƏBİZADƏ
BDU-nun magistrı

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Müəssisəmiz Akademik Rus Dram Teatrının direktoru Ədalət Hacıyevdir. Onun müəssisəmizdə həyat və yaradıcılığı ilə bağlı söhbətledik.

- Ədalət müəllim, sizin barə-
nizdə internetdə araşdırma apa-
randa yalnız onu öyrənmək müm-
kündür ki, 1989-cu ildən Azər-
baycan Dövlət Akademik Rus
Dram Teatrında çalışırsınız. Belə
ki, 1989-2008-ci illərdə direktor
müavini, 2008-ci ildən isə direk-
tor vəzifəsində işləyirsiniz. Bütün
bunların xaricində sizi oxucuları-
mıza necə təqdim edə bilərik,
özünü haqda nə deyirsiniz?

- Belə statistik məlumatlar aldım,
xoş oldu. Amma doğrudan, bu teatra
mən direktor müavini kimi gələndə,
sözün açığı, özümə çox inanmırdım.
Çünki mən iqtisadçıyam. Teatr sahe-
sində çalışmaq üçün incəsənət təhsil-
im yox idi. Ona görə əvvəl dedim ki,
baxıb görüm nə olacaq. Əvvəlcə mən
çox qərribə görşənirdi. Teatr elə bil
yerdir ki, teatrda çalışdıqca adam söz-
zün yaxşı mənasında, "xəstələnir".
Mən burda gördüm ki, həm istehsalat,
həm də sənət var. Bir yazıçının
hansısa əsərinin üzərində çoxlu-
lu adamlar çalışır. Sonra bunları ta-
maşaçılara çatdırmaq lazımdır. Akt-
yorlar çalışır, tamaşaçılar qiymət ve-
rir. Qıraqdən baxanda çoxlarına elə-
belə görşənir ki, teatrda dag Amma
içəridə mətbəxi çox mürekkəbdir.
Mənə çox maraqlı gəldi. Marağım-
dan dolayı mənim bunlara münasi-
bətım də dəyişdi. Artıq mən özümü
başqa yerdə hiss edə bilmirdim. Siz
də gəlib baxdınız. Mənim üçün teat-
rın tamaşadan maraqlı hissəsi məş-
qin özüdür. Hətta mən orda rejissor-
lara pis mənada yox, yaxşı mənada
yazığım da gəlir. Çünki onlar bəzi sə-
bəblərdən aktyorlardan yüz faiz istə-
diklərini ala bilmirlər. O, tamaşanı
özü üçün qurub. Belə də olmalıdır.
Amma bəzən onu ala bilmirlər. Bu,
rejissorlara çox çətin olur. Bu, çox
canlı, mürekkəb bir prosesdir. Burda
insanın duyğuları, onların münasi-
bətleri hamısı bir yerdə bir maraq
üzərində alınır. Ona deyər.

Qohumlar var, dostlar var, tanış-
lar var, hamısının da menden "zəh-
ləsi" gedir. Çünki bazar günü, şənbə
günü mən hansısa qohumların yığ-
ıncağına, toylarına, şad günlərinə
gedə bilmirəm. Deyirəm ki, bu yığın-
caqları birinci gün edin, ya da ikinci
gün. Onlar da deyirlər ki, ay balam,
birinci gün də biz işləyirik. Belə şey-
lər olur. Amma teatrı qoyub getmək
olmur. Teatrın işi yanısıra, mən o
gün gedib başqa yerdə otura bilmir-
əm. Bilirəm ki, burda proses, iş ge-
dir. Teatra tamaşaçı gəlir, caamat
gəlir, elə bil sənəvin evinə qonaq gəlir.
Sən çıxıb gedəcəksən? Əlbəttə ki,
yox. Bu yaxşı çıxma (Gülür). Ona
görə insan teatra bağlanır.

- Qeyd etdiyiniz kimi, iqtisad-
çısınız, Azərbaycan Dövlət Xalq
Təsərrüfatı İnstitutunun "Xalq tə-
sərrüfatının iqtisadiyyatı" fakültə-
sini bitirmisiniz. Necə oldu ki, Rus
Dram Teatrına yolunuz düşdü?

"Cavanlar teatra gələndə həmin gün mənim üçün bayram olur"

Ədalət Hacıyev: "Teatrın gənclərdə həm
elmi, həm tərbiyəvi rolu çox böyükdür"

"İnsan gördüyü işlərə nə
qədər tənqidi yanaşsa,
işlərinin yaxşı tərəfə doğru
inkişaf etdiyini görəcək"

- Rəhmətlik, böyük sənətkarı-
mız, SSRİ Xalq artisti Məlik Dadaşov
bura teatrın bədii rəhbəri təyin olun-
muşdu. Həm bədii rəhbər, həm də
director idi. O vaxt mən komsomolda
işləyirdim. Komsomol dağılmışdı,
orada işləyənlərin çox faizi dövlətçi-
liklə bağlı iş aparmaqla yanaşı, çox
güclü məktəb idi. O da bilirdi bunu.
Mənə dedi ki, sən güclü, yaxşı mək-
təb keçmiş. Yeni komanda, yeni
adamlar, yeni insanlar teatra cəlb
edilmişdi. Mənim də onda 28 yaşım
var idi. Dedi ki, Ədalət, gəl sən mə-
nim yanımda müavin işlə. Doğrudan
da mən bura gələndə tamam başqa
vəziyyət idi. Sovet vaxtları idi. Tama-
şaların hamısı sovet ideologiyasın-
dan bəhs edirdi, Lenin haqda idi.
Teatrda çox şeyləri dəyişmək lazım
idi. Yeni insanlara daha da yaxınlaş-
maq lazım idi. Belə məsələlər vardı.
Biz bu müddət ərzində işləməyə
başladığımız. Amma ondan sonra vəzi-
yyət tamamilə dəyişdi. Öncə 20 yan-
var hadisələri, sonra da Birinci Qara-
bağ Müharibəsi başladı. Buna bax-
mayaraq, teatr öz fəaliyyətini davam
etdirirdi. Bizim rəhbərlik də dəyişdi.
Sonra bizim teatra Ədalət Vəliyevi
direktor təyin etdilər. Ədalət müəllim

sonra mənə zarafatca deyirdi ki, bir
təşkilatda iki Ədalət (Gülür)! Ədalət
müəllim teatrda çox işləmişdi. Mən-
dən çox təcrübəli idi. Teatrın bünö-
vəsi necə qoyulub, teatrda səhnənin
necə düzəldilməsi, dekorasiyaların
necə qurulması və s. məsələləri, bir
sözə, teatrı çox yaxşı bilirdi. Çünki
bütün mərhələləri keçmişdi. Həmişə
çalışırdı ki, təcrübəsiz kadrlara nəse
öyrətsin. Deyirdi ki, adam var bilir və
demir, adam da var, deyir, öyrədir.
Yenə də deyirəm, kənardan ba-
xanda teatr çox sadə görünür. Am-
ma işin içində daxil olanda çox mü-
rekkəbdir.

- 2013-cü ildə Prezident İlham
Əliyev tərəfindən "Əməkdar mədə-
niyyət işçisi" fəxri adına, 2019-cu
ildə isə 60 illik yubileyiniz münasi-
bətə Mədəniyyət Nazirliyinin Fəx-

biraz axsa, bütün ümumi işə mən-
fi təsiri olur. Bunların bir-birinə zən-
civari bağlılığı var. Ulu Bəxtiyar Va-
habzadənin belə misraları yadıma
düşdü:

Bir özümdən razıyam ki,
Özümdən narazıyam.
Ona görə biz də özümüzə razı-
yıyıq.

- Dahi Hüseyn Cavid isə deyirdi:
Turana qılincdən daha kəskin
ulu qüvvət,

Yalnız mədəniyyət, mədəniyyət,
mədəniyyət...

**Şübhəsiz, mədəniyyətimizin
inkişafında teatrların da özünə-
məxsus rolu var. Ümumiyyətlə,
siz Azərbaycan teatrlarının indiki
səviyyəsindən razısınız mı? Sizi
qane etməyən nələrsə varmı?**

- 40, 50, 60 yaşlarında insanlar ta-

dünya ədibləri götürüb. Amma Niza-
mi Azərbaycanda yeddi hadisəni se-
çərək özü danışır. Gəlib burda tama-
şaya baxandan sonra özünüz də gö-
rəcəksiniz ki, Avropadan olan Avro-
pa mədəniyyətini bizim mədəniyyəti-
mizlə eyniləşdirib. Çox gözəl proyekt
alınmışdı. Bu, ondan irəli gəlir ki,
Azərbaycanın mədəniyyətini bizim
repertuarda canlandıran Cəfər Cab-
barlı, Səid Qurban, Nizami, Elçin,
Anar və s. ədibləri var. Vəqif Səmə-
doğlunun əsəri gedir. Həm də Rusi-
yanın, dünya ədiblərinin əsərlərini
tamaşaya qoyuruq. Rus dili belə dil-
dir ki, bizim Bakıda çox millətlər ya-
şayır... Multikulturalizm sözünün ar-
xasında doğrudan da real vəziyyət
dayanır. Məsələn, öz teatrımızda
ştat cədvəlinə baxanda görürəm ki,
Azərbaycanda yaşayan bütün millət-

lərin nümayəndələri bizdə çalışır.
Düzdür, bizim dövlət dilimiz "Azər-
baycan dili"dir. Onlar bizim ana dili-
mizi bilir. Biz rus dilində tamaşalar
oynayıq. Rus dili bunları birləşdirir.
Bu da bizim mədəniyyətimizdir.

Misal üçün, biz Mirzə Fətəli
Axundovu, Nizami rus dilində Ru-
siyanın Sankt Peterburq şəhərində
və digər ölkələrin şəhərlərində - Ki-
yev, Odessa, Moldova, Tbilisidə oy-
nayıq bizə xüsusi tərcüməçi la-
zım olur. Amma onlar rus dilini bil-
diklərinə görə, çox rahat olur, Odes-
sada, Kiyevdə, Moskovada "Müsyö
Jordan" tamaşası zamanı bunu
özüm görmüşəm. Tamaşaçı çıxırdı,
öz aralarında deyirdilər ki, daha baş-
qa nə söhbət ola bilər?! Hələ ədib
200 il bundan əvvəl bu əsəri yazıb.

Bunlara nə qədər "Qarabağ Azər-
baycanıdır" desən, deyəcəklər ki,
özlərini tərifləyirlər. Amma onlar özləri
baxıb hər şeyi görürlər. Axı o vaxtlar
Qarabağ problemi də yox idi. Artıq
baş düşürlər ki, Azərbaycanın qona-
ğı gəlib. Qarabağ torpağının atları,
yeməkləri var. Fransızlar bizim adət-
ənənəyə görə qonağı necə qəbul et-
mək lazımdır, bunları danışır. Yeni
demək istəyirəm ki, bu faktları teatrla
birlikdə başqa millətlərə çatdırı bilərik.
Bu bərdə də, əlbəttə, dövlətimiz də,
Mədəniyyət Nazirliyi də, sağ olsunlar,
bizim teatra dəstəklərini əsirgəmir.

Teatrımız 2008-ci ildə təmir olun-
du və demək olar ki, yenidən quruldu.
Hər şey yeniləndi. Rusiyada belə bir
kollektiv yoxdur ki, Bakıya gəlməsin,
bu səhnədə çıxış etməsin. İmkanımız
olduğuna görə onları dövlət eləmişik.
Çünki onlar soruşurlar ki, səhnə ne-
cədir, işiğınız necədir? Bizim texnika
səviyyəmi, teatrımız güclü olmasa,
onlar bura gəlməzlər. Onlar görürlər
ki, bizim texnikamız var, teatr bu cür
təmir olunub, ona görə də gəlib iştirak
edirlər. Çünki onlar görürlər ki, bizdə
o imkanlar var. Bu yaxınlarda, no-
yabrda dünyanın ən məşhur Kukla
teatrı - Obrastsov adına Mərkəzi
Dövlət Akademik Kukla Teatrı bizim
Kukla teatrına yerləşə bilmədiklərinə
görə bizim teatrı seçmişdilər. Yeni
buranın səhnəsini tamaşalarına görə
yox, böyüklüyünə görə seçirlər. An-
caq üç və ya dörd tamaşanı götürüb
öz repertuarlarına sala bilərlər. Tex-
niki tərəfdən hər şey onları razı salır,
işiqdan tutmuş, qurğunun işləməyi-
nə qədər hamısı böyük şərtir.

- Ədalət müəllim, incəsənət-
mizdə, mədəniyyətimizdə nələrin
dəyişməsinə istərdiniz?

(Ardı var)

Söhbətəşdi: Fuad BİLƏSUARLI

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında çap olunur

Dünya üzrə yeganə muzey

Bu muzeyə Azərbaycan ev sahibliyi edir. Qərar tutduğu yer dağlar diyarı Lerik rayonu-
dur. Çünki Azərbaycanın, eləcə dünyanın ən
çox yaşayan insanlara burdandır. Lerikli Şirəli ba-
ba isə 168 il ömür sürməklə birincidir.

Muzeyi 1991-ci ildən fəaliyyət göstərir. 2010-cu ildə ölke başçısı İlham Əliyevin iştirakı ilə, muzeyin hazırda fəaliyyət göstərdiyi binanın açılışı olub, burada 2 ekspozisiya salonu və 1200-dən çox eksponat var. Üç əsr yaşı olan ütülər, hicab və paltarla dolu sandıqlar, gümüş qablar və kasalar, incəliklə toxunmuş corablar, hələ də öz parlaqlığını itirməyən əl əməyi hesabına başa gələn xalçalar bu eksponatlar ara-

sında yer tutur. Uzunömürlülərin şəxsi əşyaları, eləcə foto-ları ilk baxışdan diqqət çəkir.

Muzeydə 168 il ömür sürmüş Şirəli Müslümov (1805-1973), 150 yaş yaşamış Mahmud Eyvazov (1809-1959), 145 ilin şahidi Məcid Ağayev (1835-1978), 134 il ömür sürmüş Qızıl Quliyeva, 113 yaşı başa vurmuş Məhbubə Fətulayeva və digər uzunömürlülər haqqında stendlər yaradılıb. Dədə-babalara məxsus etnoqrafik materialları - geyimləri,

onlara yazılan məktublar, uzunömürlülük haqqında qəzet və jurnal materialları muzeydə qorunur. Şəkillər muzeyə fransalı fotoqraf Frederik Laşop tərəfindən hədiyyə edilib.

Şirəli babanın səhifələri saralmış vəsiqəsindən açıq-aşkar görmək olar ki, o 1805-ci ildə anadan olmuş, 1973-cü ildə isə dünyasını dəyişmişdir. Yer kürəsinin ən uzunömürlü sakini sayılır. Ona ad günündə göndərilmiş saysız-hesabsız məktublar arasında ən yadda qalana Vyetnamın kommunist lideri Ho Çi Min tərəfindən göndərilib. Məktubun üzərində "əziz babam" sözləri yazılıb.

Alimlər zaman-zaman uzunömürlülüynün sirri üzərində baş sındırıb. Lerikin uzunömürlüləri ilə söhbət zamanı bir daha qənaətə gəlinib ki, burada əsas şərt genetik kodlarla əlaqəlidir. Yeni alimlər 100 il, eləcə də bundan artıq yaşayan insanların genlərinin qocalmadan güclü müdafiə sistemə malik olduğunun görüblər. Mühit və məkanın da buna müəyyən təsir olar. Bunlardan başqa fiziki hərəkətdə olmaq, təmiz keyfiyyətli qida məhsulları qəbul etmək, mineralarla zəngin buz kimi soyuq bulaq suyunu içmək, saf dağ havası da ömrü uzadır.

Zəfər ORUCOĞLU,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

İnsanın mənəvi böhran vəziyyətinə düşməsi nədən qaynaqlanır?

Hər bir insan həyatının müxtəlif mərhələlərində depressiv vəziyyətlə, böhran halları ilə üzləşə bilər. Psixoloji baxımdan çox vaxt böhran halları maddiyyat faktoru ilə əlaqələndirilir. Ancaq qeyd edək ki, maddiyyat böhran hallarından yalnız biridir.

Yaxşı, bəs ümumilikdə böhran halları nədir, necə yaranır, hansı növlərə ayrılır? İnsan həyatında rolu nədən ibarətdir?

Psixoloq Günel Aslanova "Hurriyyet" qəzetinə müsahibəsində bildirdi ki, böhran vəziyyəti hər bir insanın şəxsi inkişafının ayrılmaz hissəsidir: "Bu dövr şəxsiyyətin inkişafına maksimal təsir göstərir, şəxsin inkişafının gələcək yönünü təmin edir. Ən əsas hallardan biri odur ki, psixikanın zənginləşən və müəkkəbləşən inkişafı stabil və davamlı proses deyil. Bu ara verən bir prosesdir və burada böhran qaçılmaz haldır. Böhran -insanın öz daxili aləmi və ətraf mühitə narazılığından doğan uzunmüddətli ruhi vəziyyətdir və insan üçün ən fundamental, həyat üçün əhmiyyətli olan dəyərlərə və tələbatlar sferasına təsir edir, güclü emosional həyəcanla müşayiət olunur və insanın daxili həyatında dominantlıq edir. Böhranlar üç növə ayrılır: maddi böhranlar; sosial böhranlar; ruhi böhranlar. Yaşanan bütün böhran halları şəxsiyyətin strukturunda dəyişikliyə gətirib çıxarır və hər biri öz daxili məzmununa malikdir. "Yaş böhranları" psixi funksiyaların, davranış modellərinin, köhnə, artıq ömrünü yaşamış münasibətlərin dağılması və yenilərinin formalaşmasının sürətlə inkişaf etdiyi bir dövrüdür. Sabit dövrdə hiss olunmayan, yavaş-yavaş baş verən dəyişiklik, böhran dövründə uşağın şəxsiyyətində sıçrayışabənzər dəyişikliklər, sınımlarla özəvlənir. Təkcə ayrı-ayrı hissələr deyil, o, bütövlüklə dəyişir. Böhran dövründə uşağa nə baş verdiyini anlamaq çox vacibdir. Yaxınlarının onu başa düşməsi və dəstəyi böhranların daha sakit keçməsinə kömək edir".

Psixoloq deyir ki, koronavirusun yaratdığı psixoloji təsirlər də böhran kateqoriyasında daha çox özünü göstərir: "Covid-19 pandemiyası dünyada geniş vüsət almaqla, demək olar ki, hər bir insanın həyatına nüfuz edib. Biz deyə bilərik ki, bu pandemiya həm travmatik, həm də itki və ayrılıq böhranlarını özü ilə bərabər gətirib. Yeni təkcə psixoloji deyil, iqtisadi böhranın da yaranmasına təkan verib".

Günel Aslanovaya görə, uzunmüddətli izolasiyadan necə xilas olacağını və "psixi pandemiya"nın mövcud vəziyyətinə uduzmalarmaları üçün insanlar bil-məlidir ki, psixikada qoruyucu bir uyğunlaşma mexanizmi var: "Hal-hazırda vacib məsələ odur ki, hər kəs məlumat mənbələrini süzgəcdən keçirməlidir. Ümumiyyətlə, müşahidələrimizə görə, hər zaman panikaya meyilli olanlar ən yüksək təşviş və aşağı rəşional düşün-cəyə malik, melanxolik olan insanlardır. Psixoloji böhran yaşayan şəxs bu vəziyyətdən çıxmağı bacarmazsa, bu hal onda digər psixoloji problemlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər. Bu baxımdan, şəxs həmin vəziyyətdən çıxma bilmirsə psixoloji yardımdan yararlan-malı və bu halın ona edə biləcəyi mənfi təsirlərdən qorunmalıdır. Böhranların uğurla aradan qaldırılması sistemə çevr-ilərək, təcridən müəyyən şəxsi keyfiy-yyətlərin formalaşmasına, insanın xüsusi həyat ideologiyasının meydana çıxma-sına, bir növ qalib ssenarisinin yaran-masına gətirib çıxarır. Böhranlardan uğurlu çıxış təcrübəsini toplayaraq, in-san özünə və şəraitə qalib gələrək ya-

Psixoloq Günel Aslanova: "Əgər insan şəraiti idarə edərsə, böhranı doğuran problemdən azad olur..."

Psixoloq Mətanət Abbasova: "Maneələri aradan qaldırmaq mövcudluğun ən böyük məqsədi və həzzidir"

şamağı öyrənir. Əgər insan şəraiti idarə edərsə, böhranı doğuran problemdən azad olur və bu problemin yaşanması onu daha mükəmməl, psixoloji cəhətdən adekvat və integral edir".

Psixoloq hesab edir ki, insanın böhran vəziyyətinə düşməsində maddi problemlərin rolu da qaçılmazdır: "Sırf maddi böhran deyiriksə, bu, dünyanı idarə edən bir sıxıntıdır. Bu sıxıntını Azərbaycanda 300-500 nəfər yaşamır. Sadəcə maddi böhrandan can qurtarmağın yollarını araşdırıb tapmalıyıq. Vaxtımıza qənaət etməliyik. Boş, lazımsız nələrə vaxt itirdiyimizə, hər hansısa bir peşəni sahiblənilib, ikinci qazanc yeri əldə etmək olar. Bu baxımdan, qadınlar kişilərdən daha peşəkardırlar".

Psixoloq Mətanət Abbasova isə "Hurriyyet" qəzetinə müsahibəsində vurğuladı ki, maddi və mənəvi böhranlar ölümə də gətirib çıxarır: "İstəsək də, istəməsək də maddi böhrana uyğunlaşırıq. Mən belə fikirləşirəm ki, xalq olaraq bunun öhdəsindən gəlmək çətin olmayacaq. Mən maddiyyat ucbatından, nəyinse qiymətinin qalxdığına görə intihar edən görmədim. Ancaq minlərlə insan mənəvi sarsıntıdan intihara cəhd edib. İntihara yox deyək, belə uçuruma gedən insanlara əl verib dəstək olaq.

Mən çox istəyirdim ki, bu dediklərimi bütün intihara meyilli insanlar oxusun. Lazım gələrsə, onlara pulsuz xidmət də göstərməyə hazıram. Canlarına qiyməsinlər, ölümü bu qədər ucuzdaşdırməsinlər.

Hindistanın bəzi bölgələrində qadınlar həyat yoldaşlarını itirdikdən sonra özlərini də yandırır. Bu, onlarda adətəndir. Düşmənlə üz-üzə qalmış bir əsgər öz ölümünün vətəni üçün faydalı olacağını düşünüb, bilərəkdən ölümü ilə nəticələnən hər hansısa bir addım ataraq canını fəda edir. Bəs, bunları necə intihar hesab etmək olar? Bu sualın dəqiq müəyyən edilmiş cavabı yoxdur.

Dünya sosioloqlarının, psixoloqlarının intihardan geri çağırış etmələrinə səbəb olan şey tamamilə başqadır. Çiçəklərdən, böcəklərdən zövq almalı, normallığın dəqiq bir resepti olmadığı halda, davranışlarının, yaşadıkları həyatın normal olduğu düşünülən "ağıllı başında insanların" həyatda qalmaq instinktlərinə qarşı çıxaraq, öz həyatları üçün cəhd etməkdən imtina etmələridir. Daha sonra da qaçınılmaz son -intihar. Bax, bizi intiharla bağlı qorxudan budur. Niyə intihar edirlər, niyə intihar edirik? Hələ intihar edən insanların arxasından cahilənə yürüdümlən mühakimələri, onla-

rın psixoloji olaraq necə zəif, karakter-siz, gücsüz olmaları barədə gedən söhbətləri demirəm. Özünü öldürərək səni incident insanların peşmanlıq hissi keçirəcəyini düşünürsən, ola bilər. O insanlar günahkar hesab edildi, digər insanlar tərəfindən və ya bütün bunlardan ancaq özləri xəbərdar olmalarına baxmayaraq içdən-içə vicdan əzabı çəkdi-lər. Amma hara qədər davam edəcək, bu peşmanlıq və ya nə qədər səmimi-dirlik peşmanlıqlarından? Səmimi-yetlərinin dəyəri, uzağı, yenidən emal üçün istifadə olunan tullantılar qədər olar. Geriyə nə qaldı? Çəkəcəkləri peşmanlığın ömrü. Bilirsiniz, kobud da çıxsa, siz ölü olacaqsınız, onlar diri, sizin deyə biləcəkləriniz həmin yazı ilə sonlandı, onların isə istediklərini demək, istediklərinə inanmaq üçün bir çox imkanları olacaq və həyatlarına davam etmək üçün bütün bu imkanlardan sonuna qədər istifadə edəcəklər. Sizə nə qədər yaxın və ya günahkar olmalarından asılı olmayaraq.

İşin daha bir haqsız tərəfi isə onla-rın bu işdə yalnız olmayacaqlarıdır. Nə olur-olsun onların yollarında sənin ölümünün psixoloji zəifliyinə bağlı oldu-ğunu, onların bunda heç bir günahı olma-dığını və nə olur-olsun həyatın davam etdiyin deyən "ağıllılar" olacaq. Artıq aydın olduğu kimi, sənin bu yolla intiqam almaqda uğurlu ola biləcəyin çox zəif ehtimaldır. Bütün bunları nəzərə al, sonra qərar ver. Bu məqsədə çatmaq üçün intihar nə qədər səmərəli üsuldur?

"Maneələri aradan qaldırmaq mövcudluğun ən böyük məqsədi və həzzi-dir" deyir və bununla da bütün bu müzakirələrə son nöqtəni qoyur, əslində. İnsan eqosu özünü sübut etmə situasiya-larını sevir və bundan əldə etdiyi uğurlarla bəslənir. Eqonuzu mükafatlandırın, bacara biləcəklərinizin sərhədsizliyi ilə tanış olun və güclənin! Budur sizə həyatdan zövq alacağınız sonsuz məşğuliyyət imkanı! Daha intihar etmək niyə?!"

Əlbəttə, bu, o qədər dərin bir mövzudur ki, danışmaqda sözlər bitmir. Tək məqsədimiz belə psixoloji travmalı olan insanların yanında olub, onlara kömək etməkdir. Həyat hər şeyə rəğmən gəzəldir. Sadəcə problemləri gözələrimizdə böyütdüyümüz kimi, həyatın gözəlliyini də böyütməliyik. Dünyaya gələrkən öz istəyimizlə gəlmədiyimiz kimi, ölümümüz də öz əlimizdən olmalıdır. Mad-d böhranları aradan qaldırmaq üçün bir çox məsləhətlər, bir çox səbəblər var. Ancaq mənəvi böhran insanı ölümə aparan bir uçurumdur...

Jalə FAMILQIZI

Bu gün qar yağmışdı. İlk dəfəydi. Həsrətini çəkmişdim. Pəncərəmdən bayıra baxırdım, ağ lopa dənələri anamın üzünə qonurdu. Torpağı incitmirdi, ağacları qorxutmurdu, yarpaqları silkələmirdi. Doğrudanmı, anamın əlindən hərərət almışdı.

Qar yağdı. Mən onun nənimdə gecə - gündüz yırgaladığı otağımda idim. Yatmaq istəmədim, körpə fəhmimlə duyurdum ki, vaxt gələcək o qəder yuxuya gedəcəyəm ki! Anam keşiyimi çəkirdi! Mən isə bunu bacarmadım, iqtidarım yetmədi.

Qar güclənirdi. Ağarırdı dəqiqə-dəqiqə. Yeri - yurdu təmiz rənginə bələyirdi. Heyif ki, gərəksizləri də paklığına sıxırdı. Mən üşüyürdüm: Niyə? Nə üçün? Bayıra çıxdım, İlahi, qar necə də ağır-ağır, tələsmədən, məkirsiz torpağa tələsirdi. İlahi, bu bəmbəyaz qarı pak, ləkəsiz ümmandan niyə qara torpağa göndərsən? Bu vacibdimi? Bəlkə, İlahi bir xəbər üçün yollayırsan? Nar kolları, tut, ərik ağacları budaqlarını havaya qaldırmışdılar, yarpaqların əlləri İlahinin cübbəsindəydi. Nə diləyirdilər? Bəlkə günahlarını yumaq istəyirdilər? Darvazanı açdım, kəndə gedən həyət çıxırımı atamın əkdüyü, anamın kölgəsində oturdugu söyüd ağacına söykəndim. Qar necə də bu söyüdü sevmiş, onun üçün darıxarmış? Budaqları qarla yükünü götürmüşdü, yarpaqları susmuşdu, çırpıntılarını sərcələrə tapşırırmışdı. Quşcuğazlar hələ xəbərsizdilər.

Kənd yoluna çıxdım, uşaqlığıma qoşulub gedirəm, bir yanı bomboş, kimsəsizlikdi, bir yanı qəbiristanlıqdi. Bilirəm, başdaşları xəbərsizdi bu havadan, radiosu yox, televizoru yox balaca guşələrində. Açıran yox, bağlayan yox bu insanların qapısını. Övladları dünyanın qapısını açırlar, amma ana - atalarının uyuduğu soyuq mənzili açmaqda acizdilər. Bəs mən nə üçün gedirəm? Mən ki könül, qəlb dünyamdan savayı heç bir qapını, pəncərəni açamıram!

Bu yola - anamın min dəfələrlə getdiyi çıxıra ümid bağlayıb gedirəm. Necə də uzun yol imiş, İlahi! Bircə anamı çiyinlərimdə aparanda hiss etmişdim bunu...

Qar işindəydi, ancaq büllurlaşırdı, dənələrinin içində elə bil işıq yanırdı. Bu da qəbiristanlıq. Bu da anamın əbədi mənzili. Atam da, qardaşım da bir-birinə arxayın cəm olublar kimsəsiz mənzildə. Niyə kimsəsizdi, İlahi? Mən böyükdə oğlu var anamın, atamın, bəs niyə kimsəsizdi, İlahi? Gör neçə qışdı, onları yoluxa bilmirəm, səsimi çatdırı bilmirəm? Bəlkə vəfasızam, bəlkə nankoram, ana? Niyə səni o qaranlıq məzardan çıxarmağı bacarmıram? Hələ gücüm var, ana, səsim çatı qışqıram ki, ana!..

Dəmir hasara alınmışan oğlunla, atamla. Bu kimin qanunu-

Ana haqqında elegiya

(Mərhum anamın 110 illiyinə)

Allahverdi Eminov

dur, torpağın altında da ananı qoruyarlar? Əlimlə yoxladım dəmir hasarı, pas atmışdı, yoxlayan yox, sıgal çəkən yox. Mən də şəhərdəyəm, nəvələrinin yanında yam, ana. Qar dənələri bir-bir qonur bu paslı dəmir "körpülərə", yapışb ərimir də. Yəqin, səni kimsəsiz bilib, bari keşiyini çəksin.

Əlimlə qar dənələrini qarışdırı təmizlədim. Başdaşına da ağappaq qar düşmüşdü. Qar hamınıza bir gözle yağmışdı: Atamın da, qardaşımın da! Əllərimlə qoymadım sənin baş daşına toxunsun, insafsızlıq olardı, ana. Üzümlü sürtdüm, dodaqlarımla öpdüm qara daşına əbədi hopmuş surətini. Sən məgər "donmaq" üçün doğulmuşdun? Yoxsa, məni doğmuşdun acizə - acizə - donmuş anama baxım, içim içim sızladı. Yaşımı qar dənələri bəgriyə basıb uyuduğun torpağına qarışdırırsın?

Qarın soyuğu toxunmamışdı anama. İlahi, bəlkə mənə görə bu istiliyi göndərmişdin məzarına? Əlimi atama uzatdım, o boyda kişi xəyala dalmışdı, susurdu. Qardaşım da cəsarət göstərmirdi, arxayındı: ata - ana hənirtisindəydi. Bircə darıxan məndim, bəs mən kim ağışına alacaqdı? Axı, tənhalığa tabım çatmır mənim. İçimdəki yalqızlıq mənə sıxır, sıxır... Bircə təsəllim odur, övladlarım anamın ayağı altında bir qarış yer tapacaqlar mənə...

Qar yağdı. Yağacaqdı. Səngimir, nə yaxşı belədi. Sonuncu dəfə yoxladım onları, yuxudan oyatmadım onları. Yerləri istiydi, işığı söndürmüşdülər... Bəlkə oyadaydım? Nə deyəcəkdim onlara, nəylə sevirəcəkdim onları? Nəse sifariş edərdilər, kiməsə xəbər çatdırardılar... Axı, onlar mənə ən güclü övlad hesab edirdilər! Anam deyirdi, atam deyirdi...

Sakitcə anamın əbədi qapanmış gözlərindən öpdüm, atamın məğrur sifətinə əl gəzdirdim. Qardaşımın siqaretin rəngi qalmış barmaqlarını ovcuma sıxdım. Bir-

cə o dilləndi:

- Səni tək qoydum, itkin oğlumdan xəbər varmı, gərək getməyeydim, Alı, başışla, qardaşım. - Onun səsi qulağımda idi. Özü isə...

Qar yağdı, hava ağ kəfənə bürünmüşdü. İlahi, hava adamı dəfn eləyirdi.

Ağ saçlarımda gilələnən qar məni üşütmürdü. Elə bil ruhuma qeyri-adi istilik axmışdı. Bəlkə elə bu enerjiydi məni evimə gətirən?.. Mən qəbiristanlıqdan uzaqlaşma bilmirdim Ayaqlarım ağırlaşmışdı. Ata - anamla, candaşım ilə vidalaşmamışdım.

Anam yuxuma gəlmişdi

Bu gecə hələ gəlməmişdi. Bilirdim, qapımı astaca taqıldada-caq, mənə işığı yandıracam. O lal - dinməz otağıma ayaq basacaq. Mən işığın nurunu alacam və pəncərə qarşısında duracağam, qaranlığa bənlənmiş zeytun ağaclarını axtaracağam. Bir gün elə bu otaqdan yamyaşıl bağa baxardı anam. Kövrək fikrə qoşulmuşdu. - Alı. - Pıçıldadı. - Nədir bu ağaclar, meyvə gətirirmi?? - Sual verdi.

- Yox, meyvə gətirir, adı Zeytundur. Qiymətli bitkidir, - dedim.

- Biz də əksək, çıxarmı? - Soruşdu. - Bəlkə birini tapasan, apararam. - İnamlı dilləndi.

- Orada bitmir, ana. - İnamını qırdım deyəsən. Yalan deyəməzdim.

Maşınların oğurluq süzülüb Zeytun bağında gizləndiyi işıq zolağı uzanırdı. Lap uzaqda bir ulduz gözüme deydi. Ayağı sayalı oldu, ətrafına yığıdı. Yəqin tənhalığına dözməyib, qərribəyib. Bəs mən? Axı, hələlik tənhayam. Balalarım hələ gəlməyiblər, xəstəxanaya gediblər, analarını tək qoyublar. Gözüm bədirələnmiş Ayı aradı, onun "balaları" yığıb yolunu gözleyirlər. Gec - tez uzaq bir yerden - məkandan tələsik gələcək. Bilirəm, darıxar bu saat. Özü

də gecə ola, zülmət qaranlıq ola. Ay üçün çətindir. Elə ulduzlar üçün də...

İş otağıma gəldim. Dünənnən pərkəndə atılıb - qalan vərəqlər, kitablar da sükuta baş qoyublar. Görsən sahibləri darıxıblarmı: Nə deyim, dilləri olsa idi sualıma cavab verərdilər. Sakitcə əyləşdim. Divar ağappaq idi, bircə şəkil də vurulmamışdı. Ürəyimdən keçmişdi, anamın atamla birgə çəkirdikləri fotonu asım. Ürəyim gəlməmişdi: hər gün, hər gecə onlardan ruh, enerji istəyirəm, onlar sublar - iqtidarlara çatmaqdaqları üçün. Bir də... bir də yuxuma girməzlər, halımı xəbər almazlar, bəs nə edərim?

Albomu gətirdim, vərəqlədim. O şəkli - fotonu tapdım. Başına şal örtmüş Lütviyyə anam necə də xoşbəxt idi. Alınının seyrək, uzanıb gedən qırıqlarında işıq axırdı. Gözləri titrəyirdi, deyəsən, sevincdən idi. İlk nəvəsi doğulmuşdu, elə bu xəbər vaxtı simasını əbədləşdirmişdilər. Əlləri "unudulmuşdur", həm də boynuma dolanmışdı. O əllər saçlarımla o qəder sıgallamışdı, gözlərimdə gilələnən yaşımı silmişdi. Son nəfəsində bu əlləri sinəmə sıxdım. Taqəti qalmamışdı, budağından "kəsilmişdi". Amma canlı idi, qan damarı işləyirdi. Necə də istiydi, közə basdı sinəmi. Öpdüm əllərindən:

- Ana, - pıçıldadım. - Vur, döy məni. Qoy ağrısı həmişəlik qalsın, əbədiyyətə qədər. Niyə qaldırmırsan əlini, ana? Olmaya qıymırsan? Onda ağarmış saçlarımla qarışdır, ana. Bax, bu sonuncu ricama cavab verdi. Ustufca qaldırdı. Ovcuna aldı saçlarımla. İlahi! Enerji necə də axdı, axdı, bədənime yayılırdı. Çəkdi əllərini, qoymadı, mənə əziyyət gətirir. Anam bütün gücünü topladı, dikəldi. Elə bildim yıxılmış palıd ağacını qaldırdı İlahi qüvvə. Evimiz də dikəldi göy üzünə. Bir günəşə döndərdi evimizi. Bu evi atamla çiyin - çiyinə tikmişdilər. "Bu evə Alı üçün gəlin gətirəcəyəm", - demişdi. - "Qoy payızacan başa çatsın". - Atama ərkyana ömr də ələmişdi. Nə yaxşı arzusuna çatdı, elə atam da.

Nazik qoşa hörüyü də taqətsizləşmişdi anamın. Ucunu dünyuləmişdi. Neçə illərə getdi xəyalım. Anamın qapqara saçını, qoşa hörüyünü xatırladım. Bəstə boyunda elə uzun görünürdü ki. "Bizim nəsil uzunsacaqlıdı", - deyirdi. - "Görürsən də xalalarını". Və birdən o uzun qara saçlar gözlərimdən silindi.

- Alı, - güclə pıçıldadı. - O dərməni ver içim. - Gözündə qəfil işıq gücləndi. Həyat eşqi ydi bu. - Din-nə su içim, boğazım quruyub. - Unutmadığı ləhcədə danışdı. - Atanla olan şəklini böyüt. Bu dəfə Bakıya gedəndə apar.

- Yaxşı, yaxşı. Daha nə istəyirsən? - Dedim - Anamın balaca-

laşmış bədənini qucdum. Sinəsinin xışılısını qulağıma aldı. Bəlkə içəridən gələn sözləriydi, hansısa xahişiydi, gücü çatmırdı dilinə çat-sın. İçərisində vurnuxurdu sözləri?

- İşindən qalma, get dəy işinə, ancaq tez qayıt. Sənsiz canımı tapşırmayacam, Alı. - Sakit hərəkətlə başını yastığa qoydu. Tövşüyürdü, çəlimsiz sinəsi enib - qalxırdı. Əlimdən tutdu, ruhum gizləndi. Köksünə apardı, sıxmaq istəyirdi. Heyif gücü çatmadı. Əlim körpəliyimə körpü saldı. Anamın südü üçün ağladığım günləri xatırlaya bilmədim. Amma anam bunun əvəzini çıxdı, fəhməldə duydum bunu. Özümü saxlayamırdım. Başımı sinəsinə sıxdım. Bəlkə bir qətrə süd payımdan qalmışdı? Axı, anam ehtiyatlı idi. Yox, əbədi bu arzum. Anam bunu fəhmən yox, həqiqətdən ürəyindən keçirdi. Sağ əlini qaldırdı, əlimi tapdı, sıxmaq istədi, gücü çatdı. Yorğun gözlərini üzümə dikdi. Bəbəkləri-nə baxdım. İlahi, uşaqlığıma gördüm. Ana bu neçə ili necə qorumusun? Bu nə möcüzəydi, İlahi! Gözlərini qapadı və bir xeyli açmadı. Bəlkə sap - sağlam ürəyində gizlətmək istəyirdi? Özüylə uşaqlığıma aparacaqdı ruhu tənha qalmasın?! - Ana, əbəsdir bu əzabın, gez - tez yanına gələcəyəm. Səni Alın tənə qoyarmı? Yox, ana! Aç gözüünü! - Ürəyimdən keçəni duymuşdu anam. - Açdı gözlərini, kirpikləri ıslanmışdı. Yanılmamışdım: Əyilib öpdüm gözlərindən. Gözüme işıq doldu, nuru süzülüb anamın sifətinə. Vallah, işıqlandı!

- Yubanırsan, işinə get. Tez qayıt. - Ürəyi nigaran anam dilləndi.

- Ülkəri də gətir. - Pıçıldadı. Nəvəsini görmək istəyirdi. O qəder onun üçün nağıllar danışmışdı ki. Bəlkə təzə nağıl söyləyəcəkdi? Olmaya son nağılıdı?

... Qayıtdım. Sonuncu dəfə mənsiz gözüünü açmışı, tavana baxmış, sağ əliylə məni axtarmışdı. Çölə baxın, gəlir, ürəyimə damıb. Eminim də yoxdu. Deyin ona gəlirəm. Hə, səs gəlir.

Anam ruhunu tək eləyəndə görüşdüm. Gözlərini qapamışdı. Nazik, ağappaq qoşa hörüyü sinəsinə qısılmışdı. Arıq əlləri hələ canlıydı, ölmüş Eminini, diri Alısını axtarırdı. Hələ ümidini itirməmişdi...

Bu gecə necə də xoşbəxt gecə idi. Anam yuxuma gəlmişdi. Qucaqladım, sıxdım ürəyimin başına, sağalmışdı, xəstəliyindən əlaməti yox idi. İlahi, anam sağalmışdı. Qoşa nazik hörüyünü əllərimə almışdım:

- Bax belə ol, səni bu dəfə aparacam özümə. Burda darıxırsan. Şəklini də böyütmüşəm.

- Alı, səni görmək istədim, ürəyim atlandı. Hə, bəsdir, məni gözleyirlər.

Sevincimə oyandım. Anam gecəyə qoşulub bədirələnmiş Aya qonaq getmişdi. Ayın yanaqlarında öpüş yeri qalmışdı...